

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Disputatio IV. De Præcipuis Mysteriis vitæ Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

adorationis non sit facilis simplicibus, si bene adorabunt, si actiones externas faciant, quas alii boni Christiani communiter faciunt, credentes quod ille modus agendi placeat Deo, & cedat in honorem ipsius ac Sanctorum. Et his modis imago adoratur per accidens eodem cultu quo prototypum, videlicet imago Dei vel Christi latria, beatæ Virginis hyperdulia, aliorum Sanctorum dulia: quàmvis imaginibus ut sic & secundum se tantum debeatur simplex veneratio.

Hinc colligitur I. quid dicendum sit de cultu crucis: non solum enim crux, in qua Christus pendit, sed etiam ipsam representantem sunt colenda, aut etiam adoranda eo modo, quo imagines Christi. Insuper ratione contactus corporis Christi crux in qua pendit, omnesque particulae ejusdem crucis sunt veneranda tamquam reliquiæ sacræ: quemadmodum & spinea corona, clavi, lancea &c.

Colligitur II. quid dicendum sit de nomine Jesu & B. Virginis: nam ei considerato secundum se debetur simplex veneratio, utpote ordinato ad sacrum usum, & significationem rei sacræ. Ideoque irreverenter illud nominans seu tractans peccaret contra Religionem. Unde S. Franciscus in suo testamento ait: *Sanctissima nomina ejus & verba scripta ubicumque invenero in locis illicitis, volo colligere, & rogo quod colligantur, & in loco honesto collocentur.* Si autem objectum venerationis statuatur nomen simul cum ipso significato, debetur adoratio. Et hoc modo S. Bernardinus nominis Jesu præco inclutus hoc sacratissimum nomen tabellis insculptum, formâ, quâ hodie depingi solet, populo venerandum atque etiam adorandum proponere solebat, quo arctius amor & reverentia hujus sacratissimi nominis Fidelibus infingeretur. Quare à quibusdam æmulis ex invidia accusatus coram Martino V. & postea iterum coram Eugenio IV. glorio-

sam semper victoriam reportavit, de quo Vaddingus in *Annalibus Minorum ad Annum Christi 1420. 1427. & 1432.*

Prædictis non obstat I. Quod Crux & reliqua passionis instrumenta dolorem & mortem ignominiosam Christo attulerint. Nam etiam attulerunt ei gloriosissimam victoriam generisque humani redemptionem; & eatenus merito sunt nobis omnibus in summo pretio & honore. Quemadmodum etiam in pretio esset illis instrumentum, quo parens injuste occisus esset pro salute reipublicæ, quam morte sua peperisset. Quàmvis crux Christi meditata merito quoque generet odium peccatorum & abominationem iniquarum causarum passionis Christi.

Non obstat II. quod inde sequi videatur etiam labia Judæ & manum percutientis Christum alapa esse veneranda: nam ad hoc opus foret, ut prædicta ex contactu Christi quamdam sanctitatem participassent: quam tamen veluti instrumenta animata peccati, per contactum ex parte sua noxium, non participarunt; sicut instrumenta inanimata. Deinde si honos eis exhiberetur, censeretur exhiberi ipsis hominibus sceleratis, quorum sunt partes: Denique non desunt, qui seclusis secludendis, ex natura rei fateantur id posse fieri, præcisè scilicet considerando contactum Christi; etsi non sit facile practicandum ob scandalum, ac indecentiam, vix separabilem præsertim in publica adoratione.

Non obstat denique, quod (ut apparet) pariter omnes clavi & lanceæ, uti omnes eruces possent coli. Nam id non sequitur, eod quod non sint imagines Crucifixi, nec ut tales formentur; sicut sunt cruces etiam distinctæ ab ea in qua Christus pendit. Quod si formentur clavi, lancea &c. Simul (uti interdum solent) cum cruce, consequenter simul cum ea honorarentur tamquam Christum representantes.

59. Crux Christi honoratur tanquam victoria gloriosa instrumentum.

60. An labia Iudæ ob contactum Christi forment veneranda.

Discrimen inter crucem & alia passionis instrumenta.

DISPUTATIO QUARTA.

De Præcipuis Mysteriis vite Christi.

CUM uti fidei, sic Theologiæ Christianæ, objecti pars non infima neque exigua sit Christus, ejusque multiplex actio, merito Theologus Christianus exemplo Doctoris Angelici, pertractatis iis quæ Incarnationem Verbi concernunt, agit de ejusdem Oeconomia, seu illis quæ Verbum in carne & secundum carnem agere & pat dignatum est. Accedente eo, quod hac ratione pariter elucidetur Symbolum Apostolorum, quæ Filium Dei incarnatum respicit. Quod etiam hac occasione variæ difficultates ex Evangelico textu subortæ declarentur. Quod denique vita Jesu velut

absque omni defectu perfectissima, rectissime mores instruat: velut à caducorum ambitu alienissima, mentem summè ab iis elonget: velut passionibus & miseriis patientissimè toleratis abundans, animum contra adversantia fortificet: Denique velut charitate redundans, cor reciproca charitatis dulcedine inebriet, ut in hac lachrymarum valle suavius alibi divina dulcedo nequeat degustari. Strictim tamen & summarie præcipua solum capita recensimus, brevitati studentes.

QUÆSTIO I.

De Sanctissima Matre Christi.

PRIUS QUAM de vita Christi Domini agatur, opportunum videtur præmittere ea, quæ Matrem illius concernunt, & ad gloriam ortumque etiam Filii elucidandum conducunt: præsertim cum alibi non sit locus æquè vel magis opportunus.

De Ortu & Genealogia SS. Deiparæ.

CERTUM in primis est B. Virginem conceptam esse ex piis parentibus Joachim (qui & Heli seu Eliachim) & Anna sterili, idque modo ordinario; ut proinde ipsa sit filia naturalis Adæ instar ceterorum hominum, adeoque ex modo ipso seu vi conceptionis non fuerit immunis à contractione culpæ originalis, sive etiam contractionis debito (prout Christus fuit immunis) sed per privilegium singulare; de quo actum est p. 2. Tr. 2. disp. 6. quæst. 4. Cujus quidem privilegii virginæ affirmandi fervor adeo infedit animis Fidelium, etiam in Belgio, ut in festo Immaculatæ Conceptionis proximè elapso anni 1659. Archiepiscopus Mechliniensis & alii Status Brabantiæ in Capella Hispanorum apud PP. Prædicatores Bruxellæ solemnem ejus propugnandæ promissionem Deo & Deiparæ fecerint. Quod dein similiter præstitit ibidem universus clerus tam sæcularis quàm regularis diebus subsequentibus ordine singulis præfixo cum ingenti populi concursu & applausu.

Cujus defendendi votum recentior à primatibus Brabantia, clero & religiosis ordinibus Bruxella emissum est.

2. Prodit ex tribu Juda.

Secundum lineam paternam.

Deinde certum est B. Virginem ortum duxisse ex tribu Juda ac familia David, prout ex Scriptura est manifestum, quæ Filium Virginis Christum vocat filium David *Matth. 1. Luca. 1. & 2.* & factum ex semine David *ad Rom. 1.* Et *Isaie 11.* dicitur: *Egredietur virga (scilicet Mater Dei) de radice Jesse, & flos (scilicet Filius Mariæ) de radice ejus ascendet.* Quod ita interpretatur Hieronymus & alii Patres.

Cumque tam constanter & simpliciter id asserat Scriptura, indubitarum similiter esse debet, & docent communiter Patres ac Doctores cum *Aug. 1. 2. de consensu Evangelist. c. 2.* Beatam Virginem esse ex David secundum lineam paternam. Id ipsum confirmatur ex eo, quod evidenter Apostolus *ad Hebr. 7.* loquens de linea paterna, de Christo dicat: *Manifestum est enim, quod ex Juda ortus sit Dominus noster.* Id namque allegat, ut ostendat ipsum esse sacerdotem, non secundum ordinem Levi aut Aaron; utique ineptè, si de

linea materna esset sermo: cum hoc enim optimè consistere potuisset Christum secundum lineam paternam esse de tribu Levi. Nihilominus B. Virgo habuit cognationem cum tribu Levi; nam Elisabeth, de filiabus Aaron, vocatur ejus cognata. Quod fieri potuit, sive quia aliqua ex progenitricibus Elisabeth fuerit de familia David, sive quia aliqua ex progenitricibus Deiparæ fuerit ex tribu Levi. Communior verò Patrum & Doctorum sententia est, etiam B. Virginem, adeoque Christum aliqua ex parte duxisse originem ex tribu sacerdotali seu Levitica.

Sed difficultas est, quomodo *Matthæus c. 1.* rectè sit executus intentum suum, texendi scilicet genealogiam Christi; cum ad hunc non pertineat genealogia Joseph (quam profequitur) sed Mariæ? Resp. quòd Evangelista sequutus morem ordinarium texendi genealogiam per viros satisfecerit suo intento, eò quòd monstratà genealogià Joseph satis constaret Mariam ejus sponfam & consequenter Christum esse de eadem tribu & familia David. Quamvis enim fuerit apud Judæos usitatum viris etiam justis accipere interdum uxores de alia tribu, quando tamen filia erat heres, seu carens fratribus (quòd tamquam notum supponit Evangelista de B. Virgine) dedebat nubere viro, non solum de eadem tribu (quod non sufficisset intento Evangelistæ) sed etiam de eadem familia, seu cognato ejusdem tribus, idque vi legis *Numer. ult.* quam *Hebraus* ita expressit: *Omnis filia hereditans hereditatem, id est, heres patris propter defectum fratrum, uni de familia tribus patris sui erit in uxorem;* idque (ut *v. 8.* additur) *ut hereditas permaneat in familiis;* secundum quas, & non solum secundum genericas tribus & distributio hereditatum erat facta. Ac proinde, ostenso quòd Joseph sit de familia David, satis constare poterit, Christum esse quoque de eadem familia; quod erat intentum Evangelistæ.

Sunt porro Nonnulli (inter quos noster *Galatinus, Jansenius, Suarez*) consententes Deiparam, adeoque Christum descendere ex David per *Nathan* (non Prophetam illum, qui increpavit David, sed alterum Davidis filium ex *Bethleem* genitum) idque ob genealogiam, quam per *Nathan* textit *Luc. c. 3.* quamque sic incipit: *Jesus ..... ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli,* id est, Joachim, mediante scilicet Deiparæ, ut proinde relativum qui non afficit Josephum, sed Jesum, adeoque Lucas non textat genealogiam Josephi, sed Jesu & Mariæ.

Sed obstat communis consensus veterum Patrum & Scholasticorum, nec non Interpretum, consentium promissiones factas Davidi de Christo nascituro esse impletas per Salomonem. Quod etiam significat Scriptura *2. Reg. 7. v. 12.* & *Psal. 131. v. 11.* ubi

ubi ad litteram est sermo de Salomone, secundum allegoriam verò de Christo. Deinde incongruè Matthæus alioquin descripsisset generationem Christi & Mariæ per genealogiam Joseph, utpote distantis plus quam viginti generationibus à genealogia Mariæ. Præterea relativum qui haud aptè Christum, sed Josephum (de quo immediate erat sermo) respicit, qui nempe fuit Heli, subintellige filius; uti subintelligitur semper in sequentibus: cum tamen Christus non filius, sed nepos fuerit Heli vel Joachim. Et consonat textus Syriacus, ibi: ut putabatur filius Joseph, filii Heli, filii Matath, filii Levi &c.

Nec dici potest relativum qui afficere Joseph, cumque appellari filium, id est, generum Heli seu Joachimi, utpote patris Mariæ uxoris Josephi. Nam id repugnat apertissimo ceterorum verborum textui, remque involvit obscuræ æquivocationi vocis filius. Quare dicendum cum Patribus passim, Heli non significare ibi patrem B. Virginis, sed alium, fratrem videlicet Jacob patris naturalis Josephi. Jacob enim defuncto Heli fratre suo uterino absque liberis, duxit ejusdem uxorem; suscitavitque juxta legem Moyli semen fratris sui, scilicet Josephum, qui proinde habet pro patre legali Heli, pro naturali Jacob. Quod autem Lucas narret Heli fuisse filium Matath, Matthæus verò Jacob fuisse filium Mathan, rectè consistit cum hoc, quod fuerint ambo fratres uterini, dicendo cum Eusebio, Anselmo, Beda, S. Bonaventuræ, Vasquez (quos citat & sequitur Tannerus d. 2. q. 1. n. 23.) aviam Josephi successivè habuisse duos viros, Mathan scilicet patrem Jacob, & Matath patrem Heli. Et sic patet, quomodo uterque Evangelista referat genealogiam Joseph, sed Matthæus carnalem, Lucas legalem.

§. II.

De Sanctificatione SS. Deiparæ.

GENERATIONEM carnalem sequitur spiritualis, qua per gratiam sanctificantem B. Virgo facta est filia adoptiva Dei. Hanc porro sanctificationem confecta est primo animationis instanti, ut habet hodie communis Doctorum & Fidelium opinio. De qua p. 2. Tr. 2. d. 6. q. 4. Et independentè ab hac opinione dudum magis controversa, omnes Doctores, ipsaque Ecclesia pro indubitato habent B. Virginem saltem fuisse sanctificatam in utero, adeoque esse in sanctitate natam. Quo proinde sensu sanctam ejus Nativitatem jam ab antiquo coluit Ecclesia Catholica. Deinde contigit hoc privilegium S. Joanni Baptistæ, juxta Cyprianum, Ambrosium, Gregorium & alios Patres passim, ac omnes Scholasticos, qui sic accipiunt illud Lucæ 1. Spiri-

tu sancto replebitur adhuc ex utero (id est, eo ipso tempore, quo adhuc in utero gestabitur; ideoque Syrus & Arabi verterunt in utero matris suæ. Quo sensu etiam Act. 3. est sermo de jillo, qui erat claudus ex utero matris suæ. Idem privilegium concedunt Patres passim & Scholastici communiter Jeremiæ. De quo A Lapide in c. 1. Jeremiæ. Incredibile porro est negatum fuisse simile sanctificationis privilegium matri, quod præcursori & Prophetæ fuit concessum. Nam loquendo de iis quæ ad majorem sanctitatis gradum vel sanctificationis excellentiam spectant, quod vel paucis mortalium constat fuisse collatum, fas certe non est suspicari tantæ Virgini fuisse negatum, ut ait Bernardus Epist. 174.

An verò ad primam sanctificationem B. Virgo se disposuerit per proprium actum, non ita constat. Valde credibile est quòd sic; & tradit S. Bernardinus quem citat & sequitur Suarez disp. 4. sect. 7. & plures alii. Valdè enim congruè sanctificatio præsupponit propriam cujusque dispositionem; quæ consequenter juxta Doctores plurimos etiam in Angelis & Adamo non defuit. Neque in B. Virgine aliquid obtulit; si dicamus cum præfatis Doctoribus ei non defuisse in utero matris à principio usum rationis. Quod sanè non incongruè dicitur: nam non est denegandum Matri Christi, quod concessum est Præcursori, qui juxta Scripturam Lucæ 1. in gaudio (intellige propriè dicto, juxta litteram & Patres passim; etsi Nonnulli tantum metaphoricè id accipiant de motu quodam corporali, non de gaudio spirituali animi) exultavit in utero Matris suæ; sentiens mirum regem thalamo manentem, ut canit Ecclesia; sentiens, id est, spiritu cognoscens, ut Ambrosius l. 4. de fide c. 4. Immo prætant Varii usum rationis in B. Virgine perquirasse. Quod similiter de Joanne Baptista verosimile putat Suarez de Myster. vite Christi disp. 4. sect. 7. Concl. 4. Sed incertum id est.

Porro in hac prima sanctificatione collata fuit B. Virgini juxta Doctores omnes singularis quædam gratiæ (sub qua etiam cetera dona, quæ justis conferuntur intellige) plenitudo; adeo ut in intentione superaret gratiam, quæ alicui alteri creatura in prima sanctificatione fuit unquam collata; immo juxta Varios, simpliciter gratiam singulorum hominum & Angelorum, in quorum reginam simul & in futuram Dei Matrem ex tunc sanctificabatur.

Per eandem sanctificationem fuit confirmata in gratia taliter, ut per totam vitam nunquam peccaverit peccato actuali, sive mortali sive veniali. Quod quidem de mortali habet traditio perpetua Ecclesiæ, sic ut semper indubitatum id fuerit apud omnes Patres, Doctores & Fideles. Idemque in variis locutionibus eam semper immaculatam &c. appellantibus continetur. Idem deni-

Et confirmatur ex sanctificatione Joannis Baptistæ in utero.

7. Probabiliter se disposuit Deipara ad primam sanctificationem.

Habens à principio usum rationis.

Vix in utero matris Joannes.

Usum rationis in utero que perditur, rasso quidam putant.

8. Gratia in prima sanctificatione collata, quæta fuerit?

9. Ex tunc fuit B. Virgo sic in omni bono firmata, ut nunquam peccaverit, sive mortaliter.

habent...

Quid...

Concordatur...

Christi...

Quod...

At...

Sive venia-
luer,

denique concessum fuit Joanni Baptista; quanto magis B. Virgini. De veniali idem est certum: nam ita tenet Ecclesia, ut declarat *Trid. sess. 6. can. 23.* Definitio tamen sive anathema canonis non cadit super hoc; quod tantum per parenthesis inferitur. Varii ex *Vega l. 14. in Trid. c. 18.* referunt definitum id esse in *Concilio Claramontano*, præfente & præfidente ipso Urbano II. Verum acta hujus Concilii non extant, ipseque *Vega supra* fatetur se nescire, quid in eo habeatur. Rationem assignat *D. Thomas q. 27. art. 4.* quia non fuisset idonea Mater Dei, si peccasset aliquando. Eandem rationem insinuat *Aug. l. de nat. & gratia c. 36.* de Deipara proinde, cum de peccatis agitur, nullam profus volens habere questionem. *Chrysostomus* quidem, *Theophylactus* & *Euthymius* paulò durius locuti sunt. Sed vel dicendum est illos excessisse (ut de *Chrysostomo* loquitur *D. Thomas q. 27. art. 4. ad 3.*) & à vero aberrasse in re necdum tum per Ecclesiam declarata, aut adedè clarè per communem consensum aut traditionem divulgata: vel exponendi sunt (ut idem *D. Thomas*) quòd velint Dominum cohibuisse, non inordinatum & inanis gloriae motum quantum ad ipsam Virginem, sed id quod posset ab aliis æstimari.

IO.
Potuit ta-
men dicere
orationem
Dominicam.

Neque hinc sequitur, quòd B. Virgo non potuerit dicere Orationem Dominicam, in qua habetur. *Dimitte nobis debita nostra:* potuit enim hæc verba dicere pro peccatoribus, vel Ecclesia in communi.

Angelo nū-
tianti con-
ceptum mox
credidit, de
modo solli-
cita,

Neque etiam favet Hæreticis illud *Lucæ 1. Quomodo fiet istud &c.* Jam enim B. Virgo (ut *Augustinus* & alii Patres explicant) credebatur id futurum, cujus inquirebat modum, probè sciens se adstrictam voto virginitatis, nec ullum habens exemplum de partu Virginis, sicut tamen præcesserant exempla de partu steriliū: adedè ut meritò eam laudet *Elisabeth* à fide, dicens ibidem: *Beata que credidisti.* Aliud est de *Zacharia*, qui Angelo nuntianti non credidit, sicut *Lucæ 1. Unde hoc sciam?* futurum scilicet, quod Angelus nuntiabat. Quare desperando dixit, non inquirendo. *Maria vero..... inquirendo dixit, non desperando: dum interrogavit, non de promissione dubitavit, inquit Aug. lib. 50. Premlia. hom. 44. cap. 5.*

Gladius
erat doloris,
qui animam
pertransiit.

Tertiò, gladius ille, qui juxta *Simeonis* prophetiam animam B. Virginis pertransiit, non erat infidelitatis (ut insulsè exponunt Hæretici) sed doloris, præsertim in passione Filii, ut exponunt Patres.

Tridiana
pueri perditio non ac-
cidit culpa
Matris.

Quartò, tridiana perditio pueri Jesu non est negligentie Matris Mariæ imputanda, sed innocenter accidit, filio se prudenter subducente parentibus dum voluit; idque non sine mysterio cælestis consilii, ut scilicet ostenderet in illa ætate aliquod suæ divinitatis indicium, miramque modestiam quàm diu antè & post latuit, cum tanta posset, suam denique in Patris divini negotiis

libertatem & independentiam à parentibus carnis.

Denique Christus non reprehendit Matrem, dum petenti humiliter miraculum respondit *Joan. 2. Quid mihi & tibi est mulier?* Illis enim Verbis tantum significat, non pertinere ad se vel matrem providere convivis de vino, ut exponit *Justinus Martyr* & alii: vel ad instructionem præsentium indicat, in hoc negotio principaliter respiciendum esse ad voluntatem Patris cælestis, non autem carnaliter propinquorum: quàmquam absolute petitionem matris non respuerit, ut subsequenter declarant. Unde alii exponunt sic. Quid mihi & tibi in hoc negotio, non absolute, sed quantum ad horam, quam tibi significo necdum esse oportunam juxta Patris ordinationem; sive quia vini indigentia debebat magis innotescere, sive quia necdum omnia erant factis ad patrandum miraculum parata. Quare dum *S. Maximus Homil. 1. De Esph.* dicit, præfata Christi verba esse reprehendentis; intellige, specietenus, quoad verba nudè spectata. Quod autem addit, B. Virginem temerè monuisse Dominum, ad summum ignorantiam quamdam significat, quia scilicet non sciret oportunum tempus patrandi miracula. Similiter quod *Ambrosius in cap. 2. Lucæ* dicit: *Hic Mater arguitur;* intellige, specietenus. Alioquin idem in ultimo versiculum *Pf 118.* expressè docet, ipsam esse ab omni integram labe peccati.

Rectius quoque loquuntur, qui simpliciter asserunt in prima sanctificatione fuisse in B. Virgine extinctum fomitem peccati, seu potius in ea numquam fuisse, Deo partim infundente habitus, partim protegente extrinsecus, ne sensibilia contra rationem moverent, aut etiam suum subrahente concurrentum: idque ob dignitatem Matris Dei, quam non decebat indecens hic originalis peccati, & peccato valde affinis effectus; & quia convenientissimum erat medium ad præservandam B. Virginem ab omni culpa etiam levissima.

Confirmatur: quia apud omnes constat in B. Virgine numquam fuisse motum aliquem inordinatum appetitus sensitivi, idque stabili lege: quid ergo defuit, quò minus peccati fomès dicitur in ea non fuisse ab initio sanctificationis? Solum *D. Thomas* & quidam alii dicunt, fomitem tunc tantum fuisse ligatum, & in secunda sanctificatione (scilicet tempore quo concepit Christum) penitus fuisse extinctum. Sed ista fomitis ligatio fuit vera ipsius extinctio: etsi in secunda sanctificatione hic effectus fuerit magis auctus & perfectus per accessum virtutum & gratiarum.

Hinc plures Doctores censent in B. Virgine fuisse justitiam originalem, consistentem in gratia & virtutibus secundum gradum heroicum, junctà speciali custodia & providentiâ Dei, unde oriebatur plena sub-

fideles simpliciter & absolute consententur B. Mariam tamquam virginem; qualis non esset simpliciter, quæ tandem Virginitatem amisisset.

Intelligitur porro Doctrina Catholica de Virginitate seu integritate corporali; prout de opposita violatione agunt Hæretici. Quamvis etiam apud omnes Catholicos Doctores indubitata sit perpetua Virginitas mentis Deiparæ: quæ sicut nullam violationem passa fuit, sic nec ullam admittere vel pati umquam desideravit, sed insuper Virginitatem suam Domino consecravit per votum; ut communiter etiam Patres tradunt, & ex *Luca* 1. probabitur *num. 22.* Scætaris nostri temporis solo contradicendi studio repugnantibus. Inter quos *Bucerus* & *Petrus Martyr* etiam positivum profectum dandi operam liberis adscribere Deiparæ non verentur apud *Canisium* l. 2. de *B. Virgine* cap. 8.

19.
Virginitas
etiam ante
partum pa-
ter evidenter
ex Symbolo,
& Scriptura
ra.

Præterea in speciali quod Deipara manserit Virgo in concipiendo seu ante partum, evidenter patet ex Symbolo Apostolorum, in quo dicitur Christus esse *conceptus de Spiritu sancto*. Idem tradit Scriptura *Matth. 1.* *Ansequam convenirent*, maritali scilicet conventionione, *inventa est in utero habens de Spiritu sancto*. Et infra: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est*. Et iterum infra: *Et non cognoscebat eam Ioseph, donec peperit* &c. Et *Luca* 1. Virgini interroganti: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Respondit Angelus: *Spiritus sanctus superveniet in te, id est, loco viri, desuper seu cælitus veniet in te*. Idem antea prophetaverat *Isaias* c. 7. *Ecce Virgo concipiet & pariet filium*; intellige cum Patribus, manens Virgo. Pro magno enim id signo & miraculo promittitur domui David; non est autem novum, quod quæ fuit Virgo, concipiat vel pariat, amittendo Virginitatem. Unde *Matth. 1.* post narratam conceptionem Christi de Spiritu sancto, subditur ita impletam fuisse prophetam præfatam *Isaiæ*, quia nimirum Maria concipiendo de Spiritu sancto Virgo permansit, adeoque Virgo concepit. Quare merito tamquam ridiculam explodunt Patres evasionem quorundam Judæorum, qui prophetam *Isaiæ* intellexerunt de *Ezechia* filio *Achaz*. Ut interim omittam, quod *Ezechias* jam tum natus esset, cum *Isaias* ista prædiceret, ut ex annis regni *Achaz*, & ætate qua *Ezechias* regnare cœpit facile colligi potest.

20.
Virginitas
in partu con-
firmatur.

Similiter quod B. Maria manserit Virgo in partu & salvâ integritate pepererit, satis colligitur ex loco citato *Isaiæ*: *Non enim* (inquit *Ambrosius* *Epist. 7.*) *concepturam tantummodo Virginem sed & parituram Virginem dixit*. Idem tradunt Patres unanimiter. Quare corpus Christi exivit clauso Matris utero, sine ruptura, immo sine ulla membrorum apertione, per penetrationem dimensionem, sicut post resurrectionem introivit ad discipulos

clausis januis; prout Patres tradunt & omnes Scholastici. Ideoque S. *Ildephorus* l. contra eos, qui disputant de perpetua Virginitate *Mariæ* etiam tamquam Hæreticos damnat, qui partum Virginis dicebant accidisse more aliarum feminarum per refectionem uteri cum alluvione sanguinis & dolore.

Nec obstat *Ambrosius* & quidam alii veteres Patres (excepto *Tertulliano*, qui in hoc uti & in aliis erravit, neque est curandus) dum dicunt, quod Christus aperuerit vulvam seu uterum Matris suæ. *Hic est*, (inquit *Ambrosius* in c. 2. *Luca*) *qui aperuit Matris suæ vulvam, ut immaculatus exiret*. Nam vel ista phrasi significare Christum fecundasse Matrem; sicut claudere vulvam est reddere infecundam: vel potius, loquuntur de apertione quoad effectum illius, q. d. Christum habuisse uterum pervium, seu exisse sine impedimento. Unde idem *Ambrosius* l. de *Institut. Virg.* c. 8. ait: *Bona porta Maria, quæ clausa erat, & non aperiebatur. Transiit per eam Christus, sed non aperuit*. Similiter clarè se explicat *Hieronymus* & alii Patres. Et consonat illud quod *Ezechielis* 44. prædicitur de porta orientali semper clausa, & tamen Domino Deo *Israël* perviâ. Quod de B. Maria semper Virgine & tamen Dei Matre intelligunt Patres *Hieronymus*, *Ambrosius* & alii. Quod autem *Luca* 2. significatur convenire Christo illud desumptum ex c. 13. *Exodi*: *Omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur*; est periphrasis seu circumlocutio primogeniti, qui primus est vulva nascitur: hic enim videtur Matris uterum adaperire, ut aliis nascituris viam faciat; sive interim exeat more consueto cum refectione claustræ, sive sine illa. Unde *Num. 18.* idem aliis verbis indicatur: *Quidquid primum erumpit de vulva &c.*

Quod denique S. Maria manserit semper Virgo post partum, non tam evidenter ex Scriptura deducitur. Satis tamen colligitur ex loco citato *Ezechielis*; prout substat expositioni Patrum. Accedit etiam votum perpetuæ castitatis, quod B. Virgo habuit juxta Patres & Doctores unanimiter, etiam ante conceptionem Christi. Qui id colligunt ex verbis ejusdem B. Virginis *Luca* 1. *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* id est, cognoscerem non possum; obstante scilicet non solum proposito (quod poterat pro libitu mutare) sed etiam voto immutabili Virginitatis: aliâ enim futilis fuisset interrogatio. Deinde indignum est cogitare, quod Sacrarium illud Spiritus sancti, thalamus Verbi Dei, S3. ma Maria permisisset se pollui postea concupiscentiâ consuetudinis conjugalis.

Fundamentum *Helvidii* fuit, quod *Matth. 1.* dicitur: *Ansequam convenirent*. Et infra: *Non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum*. Quodque Christus dicatur ibidem *Primogenitus*. Quod denique quidam vocen-

Exponit
quid de
illud M.
Anteq
conve
rent

21.
Qua
Patres
Christus
aperuit
vulvam
Matris
sua

22.
Ibidem
Non
nosce
eam
pepeti

Qui
de
per
orientali
semper
clausa
est

Adaper
vulvam
per
primogenitum

23.
Virginitas
post partum
speculatur
confirmatur

Virginitas
Christi
re
appell
confir
nat seu
pinau

tur Fratres Christi, scilicet Jacobus Minor, Joseph, Simon & Judas.

Ad hæc tamen facile Respondetur. Ad primum quidem, ly *Antequam* non significare quod postea Joseph & Maria convenerint carnaliter, sed Scriptura ostendit quid factum non sit usque ad conceptionem, & tamen pronum erat cogitare, quod factum fuisset, indicare volens novitatem mysterii contra cursum naturæ solitum, & intactum relinquere quod postea factum sit. Sic rectè dicitur Virga Aaron floruisse antequam fuisset plantata; cum tamen neque postea plantata fuerit. Item dicitur navis periisse antequam veniret ad portum; cum tamen eò postea non pervenerit.

Ad II. Resp. adverbium *donec* & similia solum exprimere id quod dubium esse potuisset, relinquendo id quod certum est, velut à fortiori cogitandum. Dicit itaque Evangelista Joseph non cognovisse Mariam ante partum, de quo maximè dubitari potuisset, insinuans multò minùs postea virum justum attigisse templum Dei, Spiritus sancti sedem, Domini sui Matrem. Quem proinde similiter semper mansisse Virginem, est constans Doctrina Theologorum cum Hieronymo, Beda, Bernardo & aliis. Similis autem est locutio frequens in Scriptura, ut Dan. 6. *non pervenerunt usque ad pavimentum, donec acciperent eos leones.* Ubi non significatur, quod postea pervenerint. Sic neque significatur, quod corvus post siccatam terram, redierit ad arcam, de quo Gen. 8. dicitur: *Non est reversus donec siccarentur aque.* Nec Psalm. 109. dum dicitur: *Sede à dexteris meis donec ponam &c.* significatur, quod postea à dexteris non sedebit.

Ad III. Dico primogenitum idem esse, quod primò natum, seu ante quem nullus alius, etsi simul sit unigenitus. Unde primogenita ex lege debebant Domino offerri, non expectando, an secundò genita sequerentur. Mauit autem Evangelista dicere primogenitum, ut ex hoc ipso Deo consecratus intelligeretur, ad exemplum veteris legis.

Ad IV. Dico fratres Domini more Scripturæ dici etiam consanguineos, seu propinquos: sicut in Scriptura Abraham & Loth dicuntur fratres, & Sara soror Abraham. Sanè Jacobus & Joseph (qui Matth. 13. dicuntur fratres Christi) erant filii Mariæ Cleophæ, ut patet Matth. 27. Vers. 56. collato cum Ioan. 19. Vers. 25. adeoque non potuerunt esse fratres uterini Christi sive filii B. Virginis.

§. IV.

De Desponsatione seu Matrimonio Deiparæ.

FUIT nihilominus B. Virgo juxta Scripturam Lucae 1. desponsata viro ante incarnationem Verbi; non solum per sponsalia de futuro, sed etiam per verba de presenti seu per verum contractum matrimonialem seu per matrimonium ratum; prout habet communis doctrina Theologorum cum D. Thoma & D. Bonaventura post Patres passim, ut refert Tannerus d. 2. q. 1. num. 127. Quod ipsum satis conficitur ex Scriptura Matth. 1. *cum esset desponsata* (scilicet per verba de presenti) *Mater ejus Maria Joseph, antequam convenerent*; prout (quod insinuatur) quantum est ex parte status, convenire potuissent. Et infra: *Joseph autem vir ejus (en virum) cum esset justus, & nollet eam traducere, per ora hominum, vel accusare publicè puniendam velut adulteram, voluit occultè dimittere eam. Porro quam non accepit, nemo dimittit. Et ideo qui volebat dimittere, sciebatur acceptam.* inquit Ambrosius l. 2. in Lucam in princip. Et infra eodem cap. dixit Angelus: *Noli timere accipere, scilicet constanter, seu animo dimissam retinere, Mariam conjugem tuam.* Ubi iterum B. Virgo appellatur simpliciter conjux. Et rursus infra de Joseph dicitur: *accepit conjugem suam.* Quòd non dicitur de de sponsa de futuro. Denique non nisi propter matrimonium initum contingit, quòd Jesus putabatur filius Joseph Lucae 3. Ob idemque Joseph appellatur Pater Christi Lucae 2. Unde Ang. l. 1. de Nupt. c. 11. ait: *Propter fidei conjugium parentes Christi vocari ambo meruerunt, & non solum illa Mater, verum etiam ille Pater ejus, sicut conjux Matris ejus.* Adeoque pater non carne, sed conjugii copulatione inquit idem l. 2. de consensu Evangelist. c. 1. Multò tamen conjunctius, quàm vitricus vocetur pater filiorum suæ uxoris, quia nempe in illo ipso conjugio citra ejusdem injuriam Christus virtute Spiritus sancti de Virgine natus est; adeoque erat proles Joseph tamquam nata ex propria uxore veluti carne sua, & proprio fundo. Etsi insuper vulgi opinione putaretur filius à Joseph genitus.

Et quidem verosimilius est, quod post Chrysostomum docet Trelmannus, Lansenius, Suarez, Vasquez, Sylvius & alii passim, jam ante incarnationem Deiparæ, fuisse solemniter traductam in domum sponsi, eique cohabitasse, ut indicat illud Matth. 1. *Voluit occultè dimittere eam*; utique jam ad se & ad domum assumptam. Idem quoque conficit ratio: quia aliàs non fuisset satis prospectum famæ B. Virginis: si quidem conceptio proles in domo mariti supponitur maritalis, at extra domum viri haberi solet suspecta.

Con-

26. Inter B. Virginem & Josepham intercessit ante incarnationem verum matrimonium.

Probatur ex scriptura.

Jesus falsè putabatur filius à Joseph genitus, vere tamen dicebatur hic pater Christi, & quidem conjunctius, quàm vitricus, quàm vitricus uxoris.

27. B. Virgo ante conceptionem prolis erat in domo sponsi.

Exponitur quia dicitur illud 11. Antequam conve-

24. Item illud: Non cogitabatur eam donec peperit.

Joseph manet semper virgo.

25. Christus est primogenitus, & simul unigenitus.

Fratres Christi more Scripturæ appellantur consanguinei seu propinqui.

21. Quia per scripturas spernit eternam vitam.

Qui in deignatur per portam orientalem semper in cam 21. 44.

23. Virginitas non potest perire.

Congruentia in initi matrimonii.

Congruentia porro initi matrimonii est multiplex. Inter ceteras sunt hæc. Tum ut confuleretur samæ B. Virginis, ipsiusque Christi, ne scilicet putaretur genitus ex fornicatione vel adulterio. Tum ut B. Virgo haberet Josephum custodem & testem suæ puritatis, solatium, item in necessitatibus corporalibus decens subsidium, ac filii nutritium. Tum ut præsignaretur in Virgine, sponsa, & Christi matre, Ecclesia, quæ est simul virgo, sponsa Christi ac mater fecunda.

Auctoritates in speciem opposita solum excludunt matrimonium consummatum.

28. *Votum virginis ab ineunte ætate emissum non obstat sponsalibus de præsentis potius quam de futuro.*

Modus concordandi illud cum utrisque.

Tuis votum absolutum gratiam ante desponsationem.

Virginitas in lege veteri non fuit illicita neque probroja.

Dum autem nonnulli Patres indicant Iosephum fuisse penè maritum, Mariam futuram conjugem &c. significant solum intercessisse matrimonium ratum sine copula conjugali.

Nec obstat, quòd B. Virgo emiserit votum castitatis, idque, juxta S. Augustinum, D. Bonaventuram, Scotum & alios communiter contra paucos, etiam antè desponsationem. Immo credibiliter ab ineunte ætate, cum Virgo virginum nullis cedere debeat virginitatem Domino consecrarunt. Hoc equidem (dico) non obstat: nam si ei non contravenit per sponsalia de futuro (quæ saltem negari non possunt intercessisse) consequenter nec contravenit per sponsalia de præsentis. Ratio autem utriusque est, sive quòd Joseph edoctus de voto addiderit se virginitati servanda non obstiturum, vel quòd etiam per pactum præviè fuerit exclusa obligatio copulæ similitudineque actuum conjugalium; sive quòd saltem non habuerit B. Virgo propositum copulam admittendi, utpote edocta per divinam inspirationem sponsum virginitati suæ non nociturum.

Votum porro Deiparæ fuit absolutum, etiam ante desponsationem; veluti perfectius ipsam Deo consecrans, & perfectius ceteris præbens exemplum. Aliunde etiam nil obstat.

Neque erat virginitas in veteri Lege illicita aut probrosa, ut tradunt Patres, Hieronymus lib. 1. contra Iovinianum c. 13. Damascenus & alii. Quare eam coluerunt Elias, Eliseus, Jeremias, Daniel cum sociis. Quàmquam juxta Bedam, Bernardum & alios Patres ac Doctores Deipara omnium prima virginitatem vovisse putetur; sic ut in hoc quoque verificetur, quod canit Ecclesia. *Sola sine exemplo placuisti Domino nostro Iesu Christo.* Nimirum congruebat tantam perfectionem primò obtingere Regine Virginum. Saltem de alio nemine ipsam antecedente simile quid legitur. Quod autem Deuteronomio 7. dicitur: *Non erit apud te sterilis*, etiam respicit pecora: adeòque continet non præceptum, sed fecunditatis (quæ sanè præcipi directè nequit) promissionem. Præterea sterilitas est pœna, Virginitas vero virtus.

QUESTIO II.

De Conceptione, Nativitate & Infantia Christi.

EXPLICATA desponsatione Matris Virginis, ordo suadet, ut de purissima prolis conceptione post aliquantam cohabitationem subsequatur ceterisque consequentibus aliquid dicamus.

§. I.

De Conceptione Christi.

CONCEPTIO Christi non est facta statim atque Angelus dixit: *Dominus tecum*; quod proinde non rectè quidam sic accipiunt, q. d. Dominus tecum per incarnationem; nisi (quod credibile est) loquantur de ea mox futura. Quàmvis & hoc minùs placeat, eò quòd potius videatur angelus significare, quòd in præsentis erat Dominus cum ea, per singularem scilicet favorem, unde ortum habeat illa, quam præmiserat in salutatione, plenitudo gratiæ. Alioquin constat adhuc postea dixisse Angelum in futuro: *Ecce concipies &c.* Et Virginem interrogasse: *Quomodo fiet*; Angelum dein respondisse, *Spiritus superveniet in te &c.* Lucas quoque c. 2. testatur, quòd nomen Jesu *vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur* quæ tunc tempore hujus legationis, qua annuntiabat Incarnationem: patet autem Angelum adhuc postquam dixisset *Dominus tecum*, dixisse *vocabis nomen eius Iesum*; adeoque illud similiter præcessisse incarnationem.

Proinde conceptio Christi non contigit, nisi simul atque B. Virgo consensum præstitit, dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Qui quidem consensus in hoc felici foedere ex parte Virginis de congruo exigebatur. Ideoque *neq. mora* (inquit, *Ang. serm. 18. de Sanctis*) *reversetur nuntius, & virginali thalamum ingreditur Christus.*

In hac porro castissima conceptione sine viri omnique libidinis interventu, Spiritus sanctus ex purissimis sanguinibus B. Virginis in instanti formavit & organizavit in utero virgineo carnem Christi, B. Virginem instar ceterarum matrum concurrente. Nam in primis ut Christus homo non solum existimaretur, sed verè esset factus ex semine David secundum carnem, urhabet Apostolus ad Rom. 1. non satis erat quòd Joseph ita esset ex David, sed insuper debebat caro ipsius Christi formari ex carne descendente ex David, scilicet ex carne B. Virginis. Ideoque Christus est etiam filius Abraham ipsiusque Adæ, scilicet secundum originem & corpulentam substantiam, non tamen secundum seminalem rationem; sicut caro ceterorum hominum.

num, qui cum libidine ex semine viri seu commixtione seminum concipiuntur. Ob quod etiam Christi conceptio ex se erat omnino immunis à peccato ac peccati debito. Hinc quoque *D. Bonaventura d. 3. p. 2. a. 1. q. 2.* & reliqui Theologi post *S. Augustinum* tradunt Christum secundum carnem non fuisse decimatam in Abraham, quando decimas obtulit Melchisedech, prout Levi fuisse in Abraham decimatam tradit Apostolus ad *Hebr. 7.* eò quod decimatio præsignabat futuram curationem, adeoq; non pertinebat ad Christum, qui non erat in lumbis Abraham, sicut curatione indigens (prout illi qui secundum concupiscentiam seminalem ab illo procedunt) sed sicut medicina.

Non fuit tamen in Abraham decimatus, nisi Levi.

31. Qualem concupiscentiam adhibuerit Deipara.

Ceterum sicut ceteræ matres non tantum administrant materiam, sed etiam activè concurrunt, tum vitaliter attrahendo materiam ad locum debitum, tum illam calore naturali fovendo, tum fetum ipsum organizando (quem postremam concursum post Aristotelem negat *D. Thomas* & quidam alii: sed admittit *Galenus* & ceteri medici ac *D. Bonaventura*, *Socius* aliiq; passim) sic quoque *B. Virgo* ad conceptionem Christi concurrat, tum subministrando materiam eamque totam, tum activè modis præallegatis, Spiritu sancto per vim infinitam in & cum Virgine operante, ac defectum activitatis naturalis, insufficientis ad tam subitam & miraculosam conceptionem, supplete. Denique fetum conceptum & animatum novem mensibus in utero fovit & nutrit.

Porrò manifestè repugnat Scripturæ *Lucæ 1.* dicenti: *Ecce concipies in utero*, error iste, qui circa tempora *Cajetani* prodiit, & ponebat Christum conceptum circa cor *B. Virginis*, ex tribus guttis sanguinis cordis. Idem proinde merito damnatus est Romæ, præsentente *Cajetano*, ut ipse testatur in *3. p. 9. 31. a. 5.*

Dubitatur autem, an *B. Virgo* ministraverit formando foetui etiam semen; eò quod varæ auctoritates solum expriment purissimum sanguinem, & alioquin semen mulieris ad generationem non requiritur. Immo *Damasceus l. 3. de fide cap. 2.* excludit seminis emissionem. Quare sic censet *D. Thomas* & alii. Rectius tamen dicitur cum *D. Bonaventura 3. d. 4. art. 3. q. 1. Scotus* & aliis passim, quod caro Christi sit formata ex semine purissimo Deiparæ: cum semen etiam muliebri ad generationem communem concurrat, immo sit juxta Medicos necessarium. Semen autem honestiori verbo in auctoritatibus appellatur sanguis, à quo originem habet, & sortè solum per quasdam qualitates distinguitur. Indeque cognati secundum carnem dicuntur consanguinei potius, quam conseminei. Humor itaque ille juxta *D. Bonaventuram 3. d. 3. p. 1. in Expositione textus dub. 3.* sanguis dicitur in comparatione ad illud, unde processit; caro in com-

paratione ad illud quod ex ipso fit: semen verò, quantum ad formam quam habet. *Damasceus* autem negat solum seminis virilis emissionem, ut patet ex contextu, prout citat *Magister d. 3.* Et quamquam loqueretur de semine virginis, foret intelligendus de emissionem libidinosa, seu cum motu concupiscentiæ. Habenda tamen hic in loquendo reverentia, neque curiosius singula sunt pertractanda, ut rectè monet *D. Bonav. d. 4. art. 2. q. 1. ad 2.*

Ex dictis patet primò, *B. Virginem* esse verè & propriè Matrem Christi. Immo si velimus sentire rectè & loqui, inquit *S. Bonaventura d. 4. a. 3. q. 1. in corp.* veriori modo fuit *Virgo Mater Christi*, quam sit aliqua Mater filii sui, quia videlicet tota substantia Christi fuit de matre sua, secus quam aliorum filiorum de matribus suis. Non obstantè quoque conceptione miraculosà, censetur Christus Virginis filius naturalis, tum ex parte materiæ ministratæ, tum ex parte termini conceptionis, scilicet naturæ assumptæ, tum denique ex parte loci ordinarii generationis & activitatis naturalis Deiparæ, etsi per supernaturale comprincipium elevatæ.

33. Ex his patet B. Virginem esse verè & propriè Matrem Christi; immo verius quàm cetera sint matres suarum prolium.

Patet secundò, *B. Virginem* verè & propriè esse ac dici genitricem Dei seu Deiparam; concepit enim seu genuit Christum seu illud suppositum (ad suppositum autem terminatur generatio) quod verè est Deus; etsi solum secundum carnem: sicut *Anna* verè est & dicitur mater *Samuelis* (idem est de ceteris) etsi non secundum potiore partem, scilicet animam, sed tantum secundum carnem ipsum produxerit vel materiam ministraverit. Unde sic semper credit Ecclesia Catholica, & novitatem oppositam *Nestorii* magno zelo damnavit in *Concilio Ephesino* & alijs Conciliis. Idem insinuat satis Scriptura *Lucæ 1.* ubi dixit Angelus *B. Virginem* concepturam & parituram filium, qui *Filius Altissimi*, adeoque *Deus* vocabitur. Et infra: *Quod nascetur ex te sanctum vocabitur. Filius Dei.* Et infra *Elisabeth* ad *Virginem* ait: *Vnde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Extirpato nunc autem errore *Nestorii* communiter *B. Virginem* vocamus, & Matrem Christi & Matrem Dei, cum imploramus oculos misericordiæ suæ ad nos converti, quamvis aliquando reperitur apud Patres non ita probatum vocabulum *Christotocos* seu *Christipara*, eò quod nequam *Nestorius* cum patre ejus diaboło illud invenisset & usurpasset in destructionem vocis *Theotocos* seu *Deipara*, quasi scilicet purum hominem genuisset, ideoque hæreticus sub illo volebat occultare venenum, ut rectè *D. Bonaventura d. 4. a. 3. q. 3.*

34. B. Virgo est etiam propriè Mater Dei.

Petes I. An Spiritus sanctus dicendus est Pater Christi? Resp. Neg. cum *D. Thomas*, *D. Bonaventura* & reliquis Theologis post *Toletanum XI.* eò quod paternitas fundetur

35. Cur Spiritus sanctus dici nequeat pater Christi.

in generatione, quæ est productio viventis à vivente secundum similitudinem in natura seu specie infimâ; qualiter non procedit Christus secundum humanam naturam (secundum divinam procedit à solo Patre) in qua utique non est ita similis seu consubstantialis Spiritui Sancto.

36.

Præter filiationem divinam est in Christo relatio realis filiationis ad matrem.

Petes II. An sicut in Christo constat duplicem esse nativitatem, æternam scilicet ex Patre, temporalem ex Matre, sic etiam sit duplex filia-tio realis? Negat D. Thomas & quidam alii, eò quod subjectum filiationis non sit natura, sed ipsa persona; quæ cum in Christo sit divina, nequit esse capax in tempore novæ filiationis realis, etsi in Matre sit realis relatio maternitatis. Sed meritò hoc fundamentum rejicit Scotus & plerique alii, eò quod subjectum denominationis filiationis sit quidem ipsum suppositum, subjectum tamen inhætionis sit ipsa natura humana, quæ proinde in Christo est capax novæ filiationis realis ad matrem, non minùs quàm ipsa mater est capax realis maternitatis. Et hæc quidem omnino dicenda sunt, supposita (quam etiam D. Thomas supponit) doctrinâ, quod hujusmodi relationes prædicamentales sint reales ipsi generationi activæ superadditæ. Qui verò id negant, consequenter dicunt B. Virginem realiter dici matrem, & Christum ejus filium ab ipsa generatione præterita, citra aliam realem relationem superadditam. Quod pendet à quæstione merè philosophica.

Posto quid similitudo de-tur in ceteris hominibus seu proli-bus.

§. II.

De Nativitate & Circumcisione Christi.

37.

POST conceptionem Christi divinâ providentiâ contigit, ut Octavianus Imperator curaret describi universum orbem Romanum scilicet. Idemque descendit etiam S. Joseph à Galilæa de civitate Nazareth, loco domicilii sui, in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem (cum dictam Ephrata Gen. 35. & 48. Ob quod etiam Michæ 5. dicitur: *Et tu Bethlehem Ephrata &c.*) ut describeretur cum Maria desponsata, sed non cognitâ, uxore pregnante, partuique vicinâ, denuntiando scilicet nomina & familiam, & persoluto censu subjectos se Imperatori profitendo. Completis igitur novem mensibus & sex diebus, qui intercurrunt inter 25. Martii, quo conceptus, & 25. Decembris, quo natus est Christus juxta receptam traditionem, Enixa est puerpera Filium suum primogenitum & unigenitum, clauso utero, & consequenter sine dolore (quod docent Patres & Doctores communiter, & canit Ecclesia in officio Circumcisionis) qui ex violenta partium distentione (quæ absuit) natura-

lifer subsequutus fuisset; ut & sine corruptione conceperat, eadem mater & obstetrix; quæ ipsa proinde fasciis pauperculis infan-tem involvit, ipsa in præsepio reclinavit, postquam genitum infantulus supplex adorasset. Quam adorationem etiam exprimit Ecclesia in officio Purificationis.

An autem prodierit infans cum solitis sordibus, à quibus proinde illum quoque mundaverit SS. ma ejus Mater, lacte virgineo (ut Quidam) aut aliter, disputatur inter Catholicos Scriptores. Hieronymus, contra Helvidium versus finem censet prodiiisse solito membranarum tegmine circumvolutum; & (ut addit Epist. 21. ad Eustochium prope finem) cruentatum: non enim (inquit loco prius citate) *erubescimus, non silemus, quanto sumus humiliora quæ pro me passus est, tanto plus ei debeo.* Alii tamen Patres contrarium significant. Et signanter Patres Concilii Quinisexti in Trullo celebrati, indeque Trullani-appellati Can. 79. *absque ullo secundinis* (ut habent postremæ Editiones correctiores; etsi Carranza in Summa Concil. quasi ex versione Gentiani Herveti legat *absque ullo dolore*, prout etiam habet Franciscus Longus in Summa Concil.) *Virginis partum consentur.* Et quaquam canones isti non sint irrefragabilis auctoritatis, numerosa tamen copia Patrum (qui convenerant) fundat non leve argumentum in re alioquin non adversâ sensui Ecclesiæ. Quod si ob reverentiam sacri partus ita teneatur, dicendum consequenter est, membranas istas cum sordibus divinâ virtute in aliam materiam resolutas, vel in alium locum translatas: quibus interim clausus utero infans Deus, ab initio conceptionis plenissimè utens ratione, pro nostra salute tot mensibus patienter tulerat involvi.

Octavo die juxta præscriptum legis dignatus est puer Jesus circumcidi, etsi lege non teneretur: idque tum ut Judæis aniam cavillandi adimeret, tum ut suscipiendo figuram impleverit veritatem, tum ut se carnem nostræ similem assumpsisse demonstraret, tum ut nobis obedientiam legis commendaret: tum denique quia per circumcisionem populus Dei consignabatur, divinoque cultu deputabatur. Quæ ratio etiam locum habebat in Christo. Quod autem tem dicitur Luca 2. *postquam consummati sunt dies octo*; intellige, sufficienter ad hoc ut juxta præscriptum legis (quæ præscribit diem octavum) *circumcideretur puer.* Sive phrasi Scripturæ non insolitâ censentur octo consummati quibus septem integros præcedentes, & octavum diem per synecdochem acceptum & consummatum pro parte. Sicut Gen. 40. dicitur futurum post tres dies, quod tamen impletum fuit die tertio. Circumcisus autem fuit in Bethlehem, sive à Matre, ut quidam; sive à Joseph, ut alii, sive ab aliis Judæis deputatis ad hoc ministerium

Quaest. II. De Conceptione, Nativitate & Infantia Christi. §. III. 75

rium per principes sacerdotum in singulis civitatibus & villis; prout fieri solitum putat Augustinus 1. 2. contra Parmenianum c. 17. Et in praesenti conduxisset ad hoc, ut veritas circumcissionis Christi per publicum extraneorum testimonium esset extra suspicionem.

§. III.

De Epiphania seu Manifestatione pueri Iesu.

CIRCA manifestationem Christi jam nati constat illum fuisse manifestatum per Angelum ipsa nocte Natalis aliquibus pastoribus Judaeis in vicinia pernoctantibus, gregemque contra feras ac fures custodientibus in agro; quod etiam hyeme in regionibus calidis frequens est. Constat etiam fuisse die quadagesimo à nativitate, scilicet in die purificationis, manifestatum in templo Hierosolymitano per Simeonem, virum annosum & justum (quod fuerit sacerdos, non constat; cum Scriptura id taceat, quod verosimiliter alioquin non tacuisset) & Annam viduam prophetissam. Constat denique fuisse manifestatum in Oriente Gentibus per stellam: uti etiam in aliis mundi partibus feruntur alia signa nativitatis Christi non defuisse; prout videre est apud Baronium in apparatu ad Annales, & alios Auctores.

tur Saba. Quare & incolae Arabiae felices olim Sabæi sunt appellati. Ad idem facit, tum loci congrua propinquitas cum Judæa in quam adjuvi à dromedariis vel camelis tam brevi venire poterant, ut die decimâ tertiâ adorarent Jesum in Berthelem: tum qualitas munerum oblatorum, quibus Arabia abundat: tum quod Ecclesia utatur in festo Epiphaniæ Scripturis appositis ad praesens intentum, Psal. 71. Reges Arabum & Saba dona adducunt &c. Et Isaia 60. Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Epha. Omnes de Saba venient aurum & thus deferentes. Denique huc facit, quod juxta Hieronymum, Leonem Papam & plures alios Patres hi Magi commoti sint vaticinio Balaam in Moab prolato, & per traditionem accepto, de quo Numer. 24. Orietur stella ex Jacob, & consurget virga de Israel. Moab verò est in Arabia, teste Hieron. in c. 15. Isaia & lib. de Locis Hebraicis.

Tertiò observandum, stellam, quæ noviter Magis apparuit, non fuisse astrum caeleste, ex creatis initio mundi, ut est communis Patrum & Doctorum sententia; sed formatam esse ex materia sublunari ministerio angelico, quo etiam tam motum quam statum accepit. Neque enim antea, neque deinceps visa fuit. Deinde habebat motum inconstantem & non continuum, apparebat etiam mediâ die, præterea nunc apparebat, nunc delitescibat. Erat denique terræ adeò vicina, ut distinctè demonstraret domum, & veniens staret super ubi erat puer, quod non rectè consistit cum tam immensa astrorum distantia à nobis.

Quartò observandum hanc stellam non apparuisse biennio ante natalem Christi, sed ipso natalis die, ut habet communis doctrina, & favet Aug. Serm. 4. de Epiphania (et si Serm. 7. de Eodem festo, & Serm. 1. inter editos à parisiensibus oppositum tradat) & alii communiter. Nam Magi illam acceperunt tamquam signum nati regis, dicentes: Vbi est, qui natus est, rex Iudeorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, scilicet existentes, ut quidam; vel potius stellam in oriente constitutam, quod ipsa vicinior terræ foret, quam ut in Judæa existens congruè apparere potuisset constitutis in Arabia; ut alii passim. Deinde cur alioquin biennio expectassent vel eo elapso scivissent jam natum infantem; quod utique illos ante adventum suum pro indubitato tenuisse, constat ex modo interrogandi, cum non interrogent de nativitate, sed eam supponentes, de solo loco: Vbi est, qui natus est &c. Denique aliàs Herodes occidisset infantes, etiam plus quam biennio natos, cum biennium jam ante adventum Magorum effluxisset, & adhuc post eorum recessum effluerint aliquot menses ante cædem innocentium.

Quintò observandum, Magos adorasse Christum, non biennio post nativitatem illius,

43. Stella quam viderant non erat astrum caeleste.

44. Coepit apparere primum in ipso Natali Domini.

45. Magi adoraverunt Christum.

40. Nativitas Christi à. verosimiliter manifestata fuit.

Signanter per stellam tribus magis.

41. Qui à sapientia & peritia astrorum sic dicti fuerunt.

videmur non regali.

42. Venerunt ex Arabia fœdit.

Agg.

raverunt
Iesum in
Bethlehem
decimoter-
tio post na-
tivitatem
die.

lius, ut voluit Epiphanius, nec post oblationem pueri Iesu in templo; sed tertio decimo post nativitatem die, dromedario-
rum velocitate adjutos pervenisse in Beth-
lehem, ibique Christum adorasse. Sic enim habet antiqua traditio Ecclesiastica, cui nil æquale aut præponderans potest opponi. Modus quoque loquendi Sacræ Historiæ *Matth. 2.* illos protinus venisse insinuat: *Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ, ecce Magi ab Oriente venerunt &c.* Denique aliàs non invenissent amplius puerum in Bethlehem; cum post oblationem pueri in templo parentes discesserint ad pristinum domicilium in Nazareth, juxta illud *Lucæ 2. Et ut persecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaam, in civitatem suam Nazareth;* quousque scilicet Angelus monuit Josephum de fuga in Ægyptum ob persecutionem Herodianam. An verò adhuc repererint infantem in spelunca seu stabulo, loco nativitatis seu in præsepio, dubitant Nonnulli, aut etiam negant. Affirmant tamen plerique Patres & Doctores, & consonat Ecclesiæ canens: *Hodie stella Magos duxit ad præsepium.* Nec aliquid multum urget in oppositum. Quod autem Nonnulli censent Deiparam cessante jam copiâ hospitem facile deinceps reperisse domum hospiti, solvi potest, dicendo, quòd paupertatis causâ & amore, aut etiam ratione occultæ Dei providentiæ id non fecerit; vel fortè quòd descriptio ista aut multitudo adventantium pluribus diebus perseveraverit.

46.

Dices: Hærodes diligenter didicit tempus stellæ quæ apparuit Magis, quo scilicet tempore cœperit apparere, & postea videns quoniam illius esset à Magis, occidit omnes pueros à bimatu & infra secundum tempus quod exquisierat à Magis, ut refertur *Matth. 2.* Igitur videtur stellâ à biennio circiter apparuisse, sive ante natale Christi, sive ante adorationem Magorum. Resp. Neg. Conf. Nam Herodes ex furore & timore extendit tempus, veritus ne fortè ante exortum stellæ Christus esset natus, vel grandior esset ceteris, sicut ad majorem cautelam extendit locum, occidendo nimirum pueros masculos etiam in omnibus finibus Bethlehem. Quare processit secundum tempus quod exquisierat à Magis, id est, quod subdola exquisitio à Magis factâ ipse sibi callidè præscripserat ad effectum certius consequendum. Biennium autem computandum est, non ab adventu Magorum, sed ab edicto Herodis, aliquanto post tempore lato; etsi secus putarit Baronius. Nonnulli etiam ly *secundum tempus*, subtilius fortè quàm solidius, solum referendum putant ad ly & *infra*; q. d. Occidit omnes masculos incipiendo à bimulis usque ad recens natos secundum tempus quo cœperat stella apparere, quasi nempe postea natos non occiderit. Quod tamen genio crudelissimi & ambitiosissimi tyranni, & tantæ extensioni

Cur Herodes
occiderit in-
fantes à bi-
matis & in-
fra.

ad bimatum & loca vicina tinnis congruit; ut proinde credibile sit ipsum etiam occidisse infantes post Christum natos, ut securius intentum suum obtineret.

Observandum denique Magos singulos obtulisse probabilissimè tria munera, quæ non carebant mysterio speciali; ut omnes Patres constanter advertunt: quidquid impudenter exhiberet *Calvinius*: aurum quidem tamquam Regi magno, thus tamquam Deo, myrrham tamquam homini pro nobis morituro.

§. IV.

De Oblatione pueri Iesu in templo & Purificatione Deiparæ.

Nunc sequitur agendum de Oblatione pueri Iesu in templo Jerosolymitano, & purificatione Mariæ, quæ contigit quadagesimo die à nativitate Domini. Quando per præsentiam Verbi incarnati in templo præfato cœpit impleri illud *Aggei 2. Et veniet desideratus cunctis Gentibus: & implebo domum istam gloria..... magna erit gloria domus istius novissima plus quàm prima.* Et illud *Malach. 3. Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos quaritis &c.*

Sciendum porrò veteri Lege duo fuisse sancita. Primum, ut omne primogenitum offerretur & consecraretur Domino, velut peculium ejusdem speciale; idque intuitu beneficii à Deo præstiti populo, quem ut liberaret à servitute Ægypti, occiderat omnè primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus. Quare primogenita mundorum animalium immolabantur Deo, primogenita verò hominum redimebantur quinque siclis, eò quod Levitæ subrogati forent loco primogenitorum ad servitium Deo. Quæ omnia patent *Exodi 13. & Numer. 8. & 18.* Secundum erat generalius, ut nempe mulier, quæ suscepto semine pepererit masculum, immunda esset quadraginta diebus, septem quidem juxta dies separationis menstruæ; id est, instar mulieris menstruatæ, quæ quidquid tan-
gebat, immundum reddebat, etiam homines; deinde aliis triginta tribus juxta situm observatu faciliorem, quo ratione profluvii sanguinis arcebat à Sanctuario & contactu rei sanctæ. Die vero quadagesimo mundanda accedebat ad templum, offerens agnum in holocaustum, quod credebatur Deo in gratiarum actionem pro felici partu, & pullum columbæ vel turturæ pro peccato, scilicet legalis immunditiæ, à qua mulier purgabatur: aut si pauper erat, loco agni alterum turturæ aut pullum columbæ. Orabatque pro ea sacerdos, & sic mundabatur; ut habetur *Levit. 12.* Porro ad purgationem matris necesse non

non erat adesse infantem, cumque offerri. Quando tamen erat primogenitus, ideoque consecrandus Domino, sed opportunè semper fiebat cum purificatione matris, quæ citius ingredi templum prohibebatur.

Utramque hanc legem B. Virgo in se & prole suâ servavit; ut patet *Luca 2.* ob similes ex parte rationes, ob quas adimpleri curavit legem Circumcisionis, et si citra obligationem. Nam quod ad legem primogenitorum offerendorum spectat, Lex vetus non comprehendebat hunc infantulum tanquam propriam materiam legis, adedque nequidem indirectè & ex consequenti erat obligata Deipara ad ejus oblationem ac redemptionem faciendam. Alioquin per ipsa verba legis non excluderetur Christus infantulus (quidquid velit *Suarez & Sylvius*) quia lex indistinctè loquitur de primogenitis, et si juxta modum nascendi usitatum adhibeat verbum apertionis vulvæ; quæ est periphrasis primogeniti. Quæ etiam Evangelista *Lucas cap. 2.* significat verba legis quadrare in Christum.

Quod ad legem purificationis attinet, ea similiter juxta communem Patrum & Doctorum sententiam non obligabat Deiparam. Nam lex illa loquitur de muliere quæ suscepto semine pepererit masculum, adedque verbis legis non comprehendebatur Deipara, quæ conceperat de Spiritu sancto. Adde fœdos illos sanguinis & sordium fluxus, quibus puerperæ purgantur, non fuisse in Deipara, quæ sine dolore, naturæque contumeliâ peperit. Quæ tamen cessatio finis in casu particulari videretur non sufficere, si (quod nonnulli Interpretes contendunt contra *Hieronymum & alios Patres passim*) alioquin verba legis generalia etiam comprehenderent Deiparam.

Circa oblationem verò ad Deiparam faciendam notandum est, illam fuisse factam à Deipara more pauperum, scilicet offerendo par turturum, aut duos pullos columbarum. Oblationem autem unius ex columbis seu turturibus pro peccato faciendam, debuisse vi legis pro peccato seu immunditiâ ipsius parientis tollendâ fieri; ut satis aperte docet contextus *Levit. 12.* ubi subjungitur: *Et orabis pro ea*, puerperâ, scilicet Sacerdos, & sic mundabitur. Deinde non alia legitur ceremonia legalis, quâ immunditia legalis puerperæ mundaretur, præter hanc. Infans quoque (ut satis constat) non debebat adesse, ipseque erat jam antè mundatus ab originali; nusquam autem legitur ipsum subjacuisse immunditiæ legali, quæ hujusmodi expiatione indigeret. Quare ita censet *Lyrannus, Abulenſis & alii passim*; et si *S. Augustinus & quidam alii* sentiant sacrificium fuisse offerendum pro peccato ipsius infantis, & *Suarez* existimet fuisse offerendum tam pro infante quam pro matre. Quibus non favet, quòd in lege *Levit. 12.* dicitur

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

tur pro filio sive pro filia: id enim (ut ipse *Suarez* fatetur) non afficit quod sequitur; *Deseret agnum &c.* sed quod præcedit, *Cum expleti fuerint dies purificationis*, pro filio nempe vel filia, seu ob partum filii vel filia explendi. Agnus enim in holocaustum, & non pro peccato pœlis, jam antè ab originali purgatæ erat offerendus. Similiter quod *Luca 2.* dicitur: *Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo*; intellige, sistendo eum Domino tanquam primogenitum. Vel significatur generatim, quod ejus causâ fiebat, ut mox dicitur. Quod denique in Ecclesiastico officio ad imitationem verborum Scripturæ canitur, *Obtulerunt pro eo Domino par turturum aut duos pullos columbarum* (incertum quid horum obtulerint) intellige sic, ut pro eo sit idem, quod ejus causâ, ratione scilicet partus seu generationis ipsius.

§. V.

De Actis in reliqua Christi ætate usque ad Baptismum.

HORUM duntaxat synopsis brevissimam damus, plura relinquentes Expositoribus S. Scripturæ. Itaque post purificationem parentes sunt reversi cum puero Jesu in Nazareth, ut indicatur *Luca 2.* Ubi Joseph in somnis admonitus fugit cum Deipara & infante in Ægyptum, mansitque ibi usque ad obitum Herodis: quantum autem temporis præcisè intercurrerit, plane incertum est; cum plerique varios annos numerent, alii plures, alii pauciores. Si tamen Josephi & Dionis auctoritati deseramus, dicendum foret consequenter, fatente *Petavio l. 13. de Doctrina temporum in tabulis annorum* Christum natum Augusto 12. & Cornelio Sullâ consulibus, & Herodem mortuum esse anno sequenti, eodem scilicet quo Christus fugerat in Ægyptum.

Tum Herodes (ut habetur *Matth. 2.*) videns quoniam illusus esset à Magis, auctores scilicet mirabilibus, quæ in templo die purificationis contigerant; cum antea facile sibi persuasisset Magos spe frustratos non fuisse ausos regredi præ pudore, vel aliis implicitus ad id non advertisset, cepit se convertere ad cædem infantium innocentium.

Post mortem Herodis monitu Angelii Joseph reversus in Nazareth habitavit. Puer autem crescebat & confortabatur plenus sapientiâ, & gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem ad templum, etiam Deipara pro sua pietate, et si alioquin lex præscribens ut id ter in anno fiat, scilicet in Pentecoste, festo Tabernaculorum, & Paschæ solos

49. Neutra ligabat Deiparam.

Probatur de lege primogenitorum.

Probatur idem de lege puerperarum.

50. Oblatio turturis vel pullos columbarum pro peccato non fiebat secundum legem pro peccato prole, sed pro legali immunditia matris.

51. Christi fuga in Ægyptum.

52. Sive securæ cedes innocentium.

53. Reliqua Christi gesta usque ad Baptismum.

maſculos reſpiceret. Fiebat autem id, quantum licuit, comitante parvulo, quem proinde factum annorum duodecim, cum in reditu parentes exiſtimarent more ſolito eſſe in comitatu, & non inveniētes, reverſi ſunt in Jeruſalem, ubi illum poſt triduum, id eſt, tertio die invenerunt in certa parte templi ad docendum legem & diſputandum deputatā ſedentem in medio Doctorum, audientem illos docētes, & interrogantem, ſeu excitantem ex auditis quæſtiones ſive propoſitiones, ut omnes ſtuperent velut rapti ſuper prudentia in proponendis dubiis, & ſuper reſponſis ſimiliter illius ad ea quæ ab ipſo interrogabantur. Poſt hæc deſcendit cum parentibus in Nazareth, & erat factus ſubditus illis, perferens pariter labores, quibus quotidianum ſibi victum quæritabant; proficiēſque jugiter ætate, & effectis ac ſignis ſapientiæ & gratiæ. Sicque complexa manet cum Evangelisſtis Chriſti infantia, pueritia & ætas reliqua, uſque ad baptiſmum.

QUÆSTIO III.

De Baptiſmo & reliquâ vitâ Chriſti uſque ad paſſionem.

§. I.

De Baptiſmo & Jejunio Chriſti.

53.
Baptiſmus
Ioannis
quando cœ-
perit.

ANNO quinto decimo imperii Tiberii Cæſaris filii adoptivi Octaviani Auguſti, cœpit Præcurſor Chriſti prædicare & dare baptiſmum poenitentiae præambulum & diſpoſitivum ad baptiſmum Chriſti. Quem inter ceteros etiam ipſe Chriſtus ſuſcepit, eodem anno, idque dum erat incipiens quaſi annorum triginta, ut refertur *Luca 3.*

Fuit à Deo
inſpiratus.

Ubi in primis certum eſt baptiſmum Ioannis fuiſſe inſpirativè à Deo, quatenus illum in genere inſpiravit, & inſpirando mandavit juxta illud ipſius Præcurſoris *Ioan. 1. Qui miſit me baptizare, ille mihi dixit.* Ipſe autem Ioannes Baptiſta ritum baptizandi inſtituit, à quo proinde baptiſmus Ioannis dictus fuit, ut tradit *Bellarminus l. 1. de Baptiſmo cap. 20.* ſicut baptiſmus novæ legis à quovis conſeratur, baptiſmus Chriſti dicitur, non Petri, Pauli &c. ne alius quàm Chriſtus videatur auctor, ut notavit *Aug. l. 5. de Baptiſmo c. 13.* & alibi. Fuit præterea idem baptiſmus à Joanne collatus: an etiam à Diſcipulis, non conſtat, quòd ita. An inſuper fuerit datus cum certa forma, incertum eſt, & variant Doctores. Conſtat ſaltem ſatis non fuiſſe datum in forma baptiſmi Chriſti. Præterea certum eſt ipſum non contuliſſe gratiam ex opere operato, eiſque, qui illum ſuſceperant, fuiſſe adhuc

A Joanne
inſtitutus.

Et datus.

An vel quâ
formâ, in-
certum.

Non contulit
gratiam.

neceſſarium baptiſmum Chriſti, poſtquam lex Chriſtiana cœpiſſet obligare; uti cœpit poſt paſſionem Chriſti & miſſionem Spiritus ſancti. Ude baptizati Joannis baptiſmate adhuc juſſi fuerunt baptizari ab Apoſtoliſtis baptiſmo Chriſti.

An denique Joannes fuerit viciffim baptizatus à Chriſto baptiſmo ipſius Chriſti, incertum eſt. Nam quòd ſic cenſet veriſimillimum *Amicus*, ex verbis ipſius Præcurſoris *Matth. 3. Ego à te deberi baptizari, & reſponſione Chriſti: Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam.* q. d. Exequere nunc quòd dico, ego poſtea faciam quòd petis. Sed Joannes ibi non petiit baptiſmum fluminis, neque Chriſtus per conſequens illum promittit. Solum enim ſignificat Joannes, quòd potiùs indigeret ablui à Chriſto, non baptiſmo aquæ, quem necdum ratio temporis poſtulat, ſed Spiritus ſancti & ignis, quem ſuprà prædixerat, idque quia illo debuerat ab originali & à quotidianis purgari. Quare nec Patres expreſſerunt aliter quàm in Spiritu, ut *Hieronymus*, vel in cruore & baptiſmo fluminis, ut *Nazianzenus* fuiſſe baptizatum. Ideoque verofiſimilius eſſe putat *Abulenſis q. 78. in c. 3. Matth.* Joannem non fuiſſe à Chriſto baptizatum.

Ratio porro ob quam Chriſtus Dominus ſuſceperit baptiſma Joannis assignari ſolet, tum ut ſuo baptiſmo ſanctificaret aquas, eiſque vim regenerandi daret, eas deſtinando ad baptiſmum à ſe inſtituendum, tum ut baptiſmum Joannis comprobaret, tum ut humilitati exemplum præberet, tum ut peccati in ſe incapax, peccata totius naturæ in ſe & per ſe ablunda ſignificaret, tum ut medicus ægris aſſimilatus, ægrotis eò eſſet gravior, quò familiarior; tum ut homines ad baptiſmum ſuum invitaret, tum ut teſtimonium cæleſte ei redderetur, tum denique ut per deſceſſum columbæ ſignificaret gratiam Spiritus ſancti annectendam baptiſmo Fideiſum. Quare decentiam ſuſcipiendi à ſe baptiſmatis ipſe declarat *Matth. 3. Sine modo, ſic enim decet nos adimplere omnem juſtitiam.*

Gravis autem & interminabilis eſt controverſia inter Doctores de præciſa Chriſti ætate in ſuſceptione baptiſmi. Nam Varii putant Chriſtum fuiſſe baptizatum anno ætatis trigefimo inchoato. Quibus præter varios Patres favere videtur, quòd *Lucas c. 3. ait: Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta.* Alii putant id factum anno trigefimo expleto. Alii denique noviffimè cenſent eſſe baptizatum anno trigefimo primo expleto, & trigefimo ſecundo per tredecim dies inchoato. Hi verò ſic exponunt verba *Lucæ*, ut ſolum voluerit ſignificare, quòd Chriſtus eſſet triginta annorum circiter ſeu plus minus; præſertim quia in ætatibus ſeu annis exprimentis rotundi numeri in Scriptura sæpè assignantur. Quòd autem Evangelisſta dicit *incipiens* intelligunt hi, quòd non afficiat

annos

annos triginta, sed exercitium efficac sui & prædicationis, quòd scilicet hoc erat incipiens, cum esset quasi triginta annorum. Prout simili modo & sensu refert idem Lucas Act. 1. dictum à Petro Apostolo: *Incipiens Iesus à Baptismate Ioannis &c.* Hæc porro opinionum diversitas oritur ex diversitate & incertitudine opinionum de anno Natalis Domini; quæ similiter interminatæ manent.

57. Christo baptizato qualiter aperi sunt cali, Patre apparente in voce, Spiritu sancto in corpore simili columba.

Qualiter ibi non fuerit fictio.

Apparatio hac non solum Ioanni sed etiam populo passim.

58. Christus creditur baptizatus vixente die Epiphaniæ.

Christo jam baptizato, ascendentiq; de aqua mox juxta Matthæum c. 3. aperti sunt cæli, subintellige sensibiliter, idque verosimilius per hoc quòd in supremo aère per congruentem partim rarefactionem, partim condensationem & illuminationem laterum, profundi hiatus similitudo apparuerit, ut è cælo omnia proficisci viderentur, vox scilicet Patris etiam sensibilis, humanæ & articulatæ similis, & columba seu potiùs corpus habens speciem columbæ, in qua representabatur persona Spiritus sancti. Neque propterea fuit aliqua fictio: dum enim aliqua species divinitus formatur, & ad veritatem aliquam significandam refertur, nulla deceptio est, sed veritatis significatio; etsi contingat per accidens aliquos falli. Species itaque columbæ non designabat veram columbam, nec etiam quod Spiritus sanctus esset vera columba, sed sub hoc sensibili involucri ob quoddam convenientias seu symbolizationes Spiritus sanctus apparuit, ut monstraret Christum esse filium Dei & Spiritu sancto plenum.

An vero hæc signa etiam sint ab astantibus percepta, Scriptura quidem supra non expressit; tamen neque negat. Et omnino videtur, quod sint percepta, attendâ tum signorum sensibilitate, tum eorundem fine, qui erat, ut manifestaretur conditio & qualitas Christi, non solum Joanni Baptistæ (qui ipse Ioan. 1. sibi dictum refert: *Super quem videris Spiritum descendemem &c.* hic est qui baptizat in Spiritu sancto) sed etiam populo Judaico.

Quæri etiam posset, quo die anni Christus sit baptizatus? Sed communis responsio est fundata in Patribus & traditione Ecclesiastica, officioque divino, baptizatum esse ipso die Epiphaniæ. Unde cum mox à baptismo successerit in desertum, ibi jejunaturus, & Franciscus c. 3. Regule commendat & citra strictum præceptum præscribit Fratribus suis sanctam quadragesimam ab Epiphania Domini usque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto jejunio consecravit. Solum posset obstare frigus temporis importunum pro baptismo, qui à Joanne dabatur immersione corporis in aquam. Verum potiùs tempus id ad exemplum penitentiae erat maxime opportunum baptismo, sicut & Nativitati Iesu, qui propter nos in frigore & nuditate nasci dignatus est. Quàmvis alioquin in

locis palestinae non sit frigus de die adeo exorbitans.

Circa jejunium Christi id solum notandum est, fuisse continuatum sine cibo per integros quadraginta dies; indeque sumpto exemplo Ecclesiam præscribere jejunium quadragesimale ante Pascha, nostræ infirmitati accommodatum, præsertim suppositâ moderatione hodiernâ, non solius prandii, sed etiam cœnulæ vespertinae, apud aliquos satis largæ. Expletis autem quadraginta diebus demum cœpit esurire, dicente Scripturâ, *Postea esurivit*; divinitate nempe humanam naturam, alioquin fami obnoxiam sustentante, actionesque interiores ac contrarias sic temperante, ut fames non oriretur. Similiter tentatio dæmonis, apparentis & colloquentis sensibiliter, contigit post jejunium quadragesimale, insidiatore ansam quoque sumente ex ipsa Christi esurie experiendi, an verè Filius Dei esset. Astus tamen dæmonis Salvator prudentissimis responsis elusit, relinquens illum sine ulteriori instructione mysterii. Qualiter verò tentatio Christi, uti primorum parentum, tota foris, non intus fuerit, peti potest ex dictis P. 1. Tr. 3. d. 6. q. 12. n. 100.

59. Qualis fuerit jejunium Christi, & subsequens tentatio.

§. II.

De Prædicatione Christi.

Post jejunium & victoriam dæmonis processit Christus instar veri athletæ ad prædicationis exercitium, discipulorum aggregationem, miraculorum patrionem, quæ velut sigilla Patris cælestis authenticè monstrabant, quia verè à Patre missus esset in mundum velut Salvator ejusdem, ac tamquam in dictis suis verax signatus ab eodem Patre, qui est prima Veritas.

60. Jejunio successit prædicationis, & miracula.

Circa prædicationem Christi observanda est, tum doctrina in prædicatione tradita, tum tradendi modus, & tempus. Quoad primum manifestum est ex Evangelio doctrinam fuisse excellentem & purissimam, ad reformationem interioris hominis & cælestia collimantem. Quoad secundum, constat fuisse modum prædicandi in Christo singularem, tum quatenus doctrinam piurimis & maximis miraculis confirmabat, tum quia singularissimâ vi & efficacîâ persuadendi loquebatur; tum quia singulari auctoritate doctrinam suam proponebat, tum denique quia quod docebat verbo, firmabat exemplo. Unde Matth. 7. dicitur: *Eras docens, sicut potestatem habens, & non sicut Scribae eorum & Pharisei.* Et Ioan. 7. *Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.*

Qualis fuerit doctrina à Christo tradita.

Quam singularis tradendi modus.

Ad modum etiam tradendi pertinet, quod Ioan. 18. Christus dixit: *Ego palam locutus sum mundo: Ego semper docui in Synagoga* (ubi scilicet templum non esset) *& in templo* (scilicet Jerusalem) *quo omnes Iudæi conveniunt, & in cœcis*

61. Ad quem usque spectat quod publice semper docuit in cœcis.

Quo sensu
id verum.

oculto locutus sum nihil, quod scilicet occultatum vellem. Nam si quando aliquid coram paucis docuerit, hoc ipsum etiam publice, scilicet coram discipulis, idque ut illud ipsum omnibus enuntiarent juxta illud Christi *Matth. 10. Quod in aure auditus, prædicare super recta.* Unde *Aug. Tract. 113. in Ioan. Quis in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur; præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos velit immoscere multis?* Adde, quod etsi altiora quædam mytheria privatim Discipulis pro temporum opportunitate annuntiaverit, communem tamen doctrinam (de qua interrogabatur *Ioan. 18. à Pontificibus*) coram turba semper tradiderit.

62.
Christus potissimum
Judæis, raro
Gentilibus
prædicavit;
& quare.

Quod ad personas attinet, quibus Christus prædicavit, constat ex Historia Evangelica ipsum ex instituto & principaliter solum prædicasse Judæis; etsi raro & obiter gentilibus personis interdum prædicaverit, ut Samaritanis *Ioan. 4. & Chananeæ Matth. 15.* ubi etiam Christus ait: *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israel.* Et *Matth. 10.* mandaverat Apostolis: *In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves, quæ perierunt, domus Israel.* Ob quod Apostolus *ad Rom. 15.* Christum vocat *Ministrum circumcissionis*, id est, prædicatorem Judæorum. Congruum porro erat, ut cum prædicare per se non posset omnibus, inciperet à Judæis fratribus suis secundum carnem, habentibus legem veri Dei & promissionem Messiae ex suo semine nascituri, ac novæ Legis. Dicitur nihilominus Christus in Scriptura *Lux* sive *lumen Gentium*; quia has per Discipulos suos illuminavit, quibus mandavit *Matth. 28. Docete omnes gentes.*

63.
Quanto præcisè tempore prædicavit, disputatur.

Denique ad tempus prædicationis quod attinet, est magna Opinionum diversitas. Sunt enim, qui tempus prædicationis contrahunt ad duos annos & tres circiter menses. Alii extendunt ad annos quatuor & tres ferè menses. Alii denique (& est recepta opinio) ad tres annos & totidem ferè menses.

Tria Paschata inter baptismum & mortem Christi manifesta sunt ex Scriptura, computato saltem illo, quo mortuus est.

Neque plura admittit Petavius.

64.
Quartum Pascha collegitur ex Scriptura.

Illud satis constat ex Scriptura, quod post Baptismum Christi ante ejusdem mortem intercurrerint saltem tria Paschata. De quorum uno fit mentio *Ioan. 2.* post miraculum conversionis aquæ in vinum; de altero *Ioan. 6.* Postremum verò refertur *Ioan. 11. 12. & 13.* Item *Matth. 26. Marci 14. & Luca 22.* Estque illud quo passus est Christus. Neque plura admittit *Petavius lib. 12. de Doctrina temporum c. 17. & 18.* censens consequenter Christum tantum duobus annis & aliquot mensibus post Baptismum vixisse.

Verum addendum esse quartum Pascha ex *Ioan. 5.* censent varii Patres & plures Recentiores, & satis plausibiliter suadet *Tannerus d. 2. q. 2. dub. 5. n. 143. & seqq.* contra nonnullos Patres & Doctores ex-

stimantes esse ibi sermonem de festo Pentecostes vel alio. Tum quia festum Paschæ apud Judæos antonomastice vocatur festum, quando ex circumstantiis non colligitur esse sermonem de alio. Tum quia illa, quæ narrantur contigisse inter Pascha præcedens (de quo *Ioan. 2.*) & hoc festum, videntur facile spatium anni, saltem plus quam paucos menses (qui ante Pascha & Pentecosten vel festum Tabernaculorum intercedunt) requirere. Tum quia colloquium cum Samaritana (quod narratur *Ioan. 4.*) dudum post præcedens Pascha accidit, nempe in hieme sequenti, ut colligitur ex Verbis Christi ibidem: *Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit;* quæ in Palæstina venit inter Pascha & Pentecosten, ut patet *Levitici 23.* Dein quibusdam interpositis *Ioan. 5.* fit mentio ulterioris diei festi, utique colloquium dictum subsequenti. Quod proinde non potuit esse Pentecoste vel festum Tabernaculorum subsequutum præcedens Pascha, sed novum Pascha seu post anno vertente occurrens. Singularis porro opinio *Cajetani* intelligentis Scripturam de festo Enceniorum, quia singularis, minus curanda videtur. Etsi alioquin videatur non posse efficaciter aliunde redargui, attento quod constet festum Enceniorum occurrere in hieme, ut exprimitur *Ioan. 10.*

Nec refert, quod *Ioan. 6.* fiat rursum mentio alterius Paschatis; adeoque de alio festo videatur loquutus *c. 5.* Nam *Ioannes* referens potissimum ab aliis prætermissa, modò brevior, modò longior est in Historia hujus vel illius anni pertextenda.

Inhærendo autem huic sententiæ consequenter dici posset triennium prædicationis computari solitum esse à Patribus incipendo à miraculo in Cana Galilææ; aliàs verè intercessisse inter Baptismum & mortem quatuor annos & quinque paschata, quorum primum Evangelista non expresserit. Quia tamen receptæ Patrum opinioni magis consonat simpliciter tantum intercessisse tres annos & aliquot menses, negari posset miraculum nuptiarum accidisse, anno post Baptismum, sed potius inter Baptismum & primum Pascha; ut sanè commodè intelligi potest accidisse. Neque aliud evincunt auctoritates. Nisi quis mallet tenere, & quod miraculum primum factum sit anno integro post Baptismum, & quod tantum intercurrerint tria Paschata, dicendo festum Judæorum de quo *Ioan. 5.* non fuisse Pascha, sed ali-quod aliud, ut *Petavius* & alii plures volunt. Quod quoad posteriorem partem dicendo, & negando annum intermedium inter Baptismum ac Miraculum nuptiarum, facile defendi posset sententia *Petavii* de triplici Paschate, adeoque de duobus annis &

nis, & aliquot mensibus Prædicationis Christi. Verum sensus communis militat in contrarium.

§. III.

De Miraculis Christi.

66. Primum miraculum manifestum fuit conversio aquæ in vinum.

PRIMUM vero miraculum manifestum, quo gloriam & divinitatem suam populo monstravit (ocultum erat, egressus ex utero clauso, & abstinencia à cibo per quadraginta dies) fuit conversio aquæ in vinum facta in nuptiis celebratis in Cana Galileæ vicinâ oppido Nazareth; ad quas cum Matre & aliquot discipulis, quos scilicet tunc sibi aggregaverat, fuerat invitatus.

67. Quæsi- militer die sextâ annua- rii contigisse. habet doctrinam satis re- copis;

Circa quod miraculum observandum est, non ita constare de die seu tempore, quo patratum fuit. Recepta quidem satis doctrina est, similiter factum fuisse sextâ Januarii seu die Baptismi, vertente anno. Et consonant non tantum varii Patres, sed etiam Ecclesia in officio divino canens: Tribus miraculis ornatum diem sanctum colimus . . . . . hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias. Varii tamen Recentiores valde probabiliter contradicunt, eò quod traditio ista non videatur adeo certa, prout quoque satis indicat S. Maximus Serm. de Epiphaniâ & alii Patres; & satisfiat menti Ecclesiæ, quod tali die representetur facti memoria, sicut simili modo loquendi utitur in die depositionis personæ, sæpè diu antea defunctæ. Aliundè autem minus videatur credibile, Christum per annum integrum abstinuisset post susceptum baptismum à solemniori prædicatione & miraculis; qui etiam aliquin post baptismum vixisset quatuor annos & tres circiter menses. Qui vero priori Opinione adhærent, ad hoc respondent, non esse id incredibile, considerando quod inter miraculum istud & baptismum intercurrerit jejunium, reditus in Galileam seu Nazareth, mora aliquanta ibidem, visitatio Joannis, à quo testimonium acceperat & adhuc accepturus erat, successiva aggregatio discipulorum. Quæ omnia alioquin contigisse debuissent inter diem Epiphaniæ & primum (quod putant) Pascha, ante quod constat fuisse miraculum patratum in Cana, juxta contextum Evangelii Ioan. 2. Res est proinde inter incertitas relinquenda.

Incerta tamen est.

Et diffinitatem patitur.

Ad quam nihilominus respondens adherentes præfusa sententia.

68.

Miracula porro sigillatim recensere ac explicare non est nostri instituti. Solum aliquid dicendum de gloriosa Salvatoris Transfiguratione, quam Ecclesia solemnizat in officio divino ex promotione seu etiam institutione Calixti III. ut passim Auctores referunt, & declarat Vvaddingus ad Annum 1456. n. 71. idque occasione victoriæ mirabilis habitæ contra Turcas, etiam

non ipso die, interveniente B. Joanne Capistrano & Joanne Huniade.

Itaque Christus cum Discipulis passionem suam prædixisset, crucem à singulis bajulandam monuisset, seque post hæc cum gloria judicaturum prænuntiasset, ascendit in montem excelsum, Thabor scilicet, ut habet Martyrologium Romanum, & Opinio vulgata Hieronymi, Bedæ & aliorum, situm in Galilæa, quò proinde à Cæsareæ Philippi (ubi priores sermones cum Discipulis erant habiti Matth. 16.) sex diebus interjectis accesserat. Ubi ut de discipulorum cordibus scandalum crucis tolleret, illosque ad labores & tolerantiam animaret, finemque crucis ac laborum eis prælibandum propinaret, selectiores tres, Petrum scilicet & Iacobum (utique non Minorem, fratrem Domini, ut putavit Augustinus, sed alterum dictum Majorem, utpote fratrem Joannis, de quo sequitur in textu) & Iohannem fratrem eius inquit Matthæus c. 17. Ante quos transfiguratus est.

Transfiguratio ubi, quo sine, & coram quibus contigerit?

69. In quo consisteret, declaratur.

Transfiguratio verò hæc non fuit figuræ sicut lineamentorum, sive corporis, sive faciei, immutatio; sed manente eadem figurâ solum immutatio quædam speciei per accessionem novi splendoris. Unde Matthæus se ipsum explicans subdit: Resplenduit facies eius, sicut sol, per immutationem scilicet veri splendoris & lucis internæ. Secus quam claritas Moyfi, quæ solum erat in facie, extrinsecusque adveniens ex colloquio Dei. Idipsum etiam declarat Lucas cap. 9. dicens: Facta est species vultus eius altera. Vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix, inquit Matthæus, sive (ut Lucas) factus est vestitus albus resplendens. Qui fulgor seu candor vestium procedebat ex fulgore seu luce corporis Christi. Quare albedo ista vestium non propriè albedo erat, sed luminis transparentis fulgor; qualis ferè est nubium soli directè subjectarum.

§. IV.

De Conversatione Christi & cultu corporis.

CONVERSATIO Christi in mundo fuit communis & socialis, seu inter homines: vita enim solitaria seu eremitica non conveniebat fini redemptionis & instructionis nostræ. Idem patet ex Evangelio. Ex quo tamen similiter liquet ipsum opportunè solitum fuisse se subducere à publico ad vacandum orationi, præclare miscens vitam contemplativam activæ, quo & præberet prædicatoribus exemplum, & hanc vitam tamquam perfectissimam Deoque gratissimam indicaret.

70. Conversatio Christi fuit socialis.

Actiõni mixtam habens contemplationem.

71. Quasi ejus vitam.

In victu porro seu cultu corporis regulariter se accommodabat, salvâ honestate &

te & decentiâ, conſucto hominum mori quibuſcum verſabatur; prout congruit cum aliis converſanti. Ideoque *Matth. 11.* Joannes dictus eſt *neque manducans, neque bibens*; nimirum quia (ut ait *Auguſt. l. 16. contra Fauſtum c. 31.*) illo vitium, quo Iudei utebantur, non utebatur. *Hæc ergo* (ſubdit) *nifi Dominus uteretur, non in eius comparatione manducans & bibens diceretur.* Propter quod S. Franciſcus vitam Chriſti & Apoſtolorum innovans, ſuiſque præſcribens *cap. 3. Regule* ait: *De omnibus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare*; exceptis ſcilicet ſpecialibus jejunii Regularis, & Eccleſiaſtici diebus.

72.
Qualis ve
ſtitus,

Inceſſiſſe
cum Apoſto-
lu diſcal-
ceatum,
oſenditur
multipliat.
ter.

Quod ad qualitatem veſtitus attinet, is quoque fuit vulgaris & pauper. Solum vertitur à quibuſdam in dubium, an Chriſtus inceſſerit calceatus, immo quòd ita regulariter inceſſerit ab iis affirmatur. Sed oppoſitum omnino eſt aſſerendum, ſcilicet Chriſtum inceſſiſſe nudis pedibus, ad ſummum cum ſoleis ſive ſandalis pedis plantam ab injuriis viæ defendentibus, ſupernè autem patentibus; ut expreſſè tradit S. Hieronymus *Epift. ad Euſtochium.* Et ex profeſſo S. Bonaventura in *c. 3. Regule S. Franciſci*, & in *Epiftola ſeu Opuſculo de Sandaliis Apoſtolorum*: quod ſcripſit adverſus quemdam Magiſtrum, qui oppoſitum prædicaverat, in quem tamquam temerè contra veritatem Evangelicam offendentem, & Evangelii candidiſſimam margaritam tortis expoſitionibus conculcantem invehitur. Ibidemque ad probationem adducit plura Patrum & Scriptorum antiquorum teſtimonia. Et planum ſatis apparet ex Evangelio *Matth. 10.* & *Luca 10.* Chriſtum diſcipulis præſcripiſſe, ut non portarent calceamenta; quæ proinde ipſe noſt tulit: *Nec enim poterat habere Dominus* (ut rectè *Hieronymus Epift. ad Euſtochium*) *quod prohibuerat ſervis*; qui primò cœpit facere, & docere. Nec dici poteſt, ipſum tantum inhibuiſſe diſcipulis calceamenta duplicia ſeu mutatoria. Nam ſic debuiſſet explicatiùs dicere, *Nolite habere ſuperflua ſeu duplicia calceamenta*, ſicut exprimit duas tunicas. Deinde dum ait: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris*; non poteſt id intelligi, quòd ſolum prohibeatur pecunia ſuperflua, ſed omnis (quod & Apoſtoli ſervarunt, dicente Petro *Act. 3.* *Argentum & aurum non eſt mihi*) adeoque idem eſt de calceamentis. Præterea *Luca 22.* Chriſtus dixit: *Quando miſi vos ſine ſaculo, & pera, & calceamentis*; utique ſine ullis, uti ſine ulla pera, & ſaculo. Proinde Apoſtoli ſic ad litteram obſervarunt Chriſti præſcriptum, ut etiam patet ex Patribus, & antiquiſſimis picturis ac cælaturis Apoſtolorum, etiam Romæ, in quibus omnibus vel cum ſoleis vel nudis pedibus exprimentur. Idem quo-

que patet ex ipſis, à Chriſto permiſſis *Marci 6.* Apoſtolorum & Chriſti diſcipulorum ſandalis, quæ uſque in hodiernum diem in plerisque locis ad hujus veritatis adſtipulationem, & devotionem Fideſium aſſervantur, teſte D. Bonaventura in *Opuſculo cit.* Patet etiam per glorioſum Chriſti ſigniferum Franciſcum, qui Spiritu ſancto revelante juxta litteralem intellectum prædicti præcepti in Regula ſua Evangelica Fratribus ſuis calceamentorum uſum interdixit. Et hæc Chriſtus ad litteram loquendo pedes Diſcipulorum ante ſumptionem Euchariſtiæ in ultima cœna lavit, veluti immundos ex eo quòd diſcalceati incedebant.

Nec reſert, quòd Joannes Baptiſta dixit *Matth. 3.* *Cuius non ſum dignus calceamenta portare* ſeu (ut *Marcus c. 1.* & *Lucas c. 3.* *ſolvere corrigiam calceamentorum.* Nam (ut taceam verbum Græcum rectè ſignificare ſandalia, ſeu ſoleas pedibus ſubligari ſolitas, & ut omittam alias expoſitiones ad intentum opponentium nil facientes) uſitato proverbio ſolum intendebat Joannes prædicare ſuam parvitatem, Chriſti que dignitatem; cujus reſpectu non ſit dignus ei viliffimum miniſterium exhibere. Sicut de homine valde nobili non ſolito lavare manus poſſet dicere pauper humilis: *Non ſum dignus aquam effundere ſuper manus ejus*; inquit D. Bonaventura *ſup.* Nifi fortè quiſpiam dicat, quòd Chriſtus tunc temporis, quo nondum publicè prædicabat, nondum regulam vivendi ediderat, nondum in deſerto exemplum, dâns poenitentiaæ jejunaverat, calceamenti utebatur. De quo quidquid ſit, ſaltem manifeſtè concluditur, quòd poſt institutionem Apoſtolicæ vitæ & regulæ, Chriſtus ejuſque diſcipuli ſine calceamentis ad litteram inceſſerunt.

De reliquo tota Jeſu vita fuit pauper, ut veriffimè dixerit S. Franciſcus *c. 6. Regule*: *Ipe Jeſu pauper non erat in hoc mundo.* Et Apoſtolus *2. ad Cor. 8.* *Propter nos egenus factus eſt; cum eſſet dives etc.* Unde ex Matre paupercula in ſumma paupertate & alieno tecto natus eſt, pauperculis pannis involutus; in ſeno & præſepio paupere reclinatus, pauper & nudus pro nobis crucifixus, alieno denique ſepulchro conditus fuit. Et *Matth. 8.* ipſe ait: *Vulpes ſoveas habent, & volucres cali nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput ſuum reclinet.* Et *Luca 8.* *Sequebantur eum mulieres, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.*

Quare in primis perfectionem concupiſcentibus *Marci 10.* proponit, ut vendant & vendant omnia ſua & dent pauperibus, & ſic nudati ſequantur ipſum. Deinde pauperem vitæ formam præſcribit Diſcipulis jam ipſum ſecutus, proindeque ipſe ſervavit, qui (ut dicitur *Act. 1.*) *cepit facere & docere.* Præſcribit namque Diſcipulis *Luca 9.* ut non habeant duas tunicas, ſeu

seu non plures vestes quam unam, non possideant aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis, ut sine pera & sine calceamentis incedant, in domibus alienis divertant, manducantes quae apud eos sunt, seu sumentes instar pauperum alimenta necessaria, etsi alioquin Praedicatoribus verbi divini debita. Unde Apostolus 2. ad Cor. 11. vitam suam plane pauperem describit, in jejuniis multis, in frigore & nuditate transactam. Et 1. ad Timoth. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

Denique vita pauper congruebat praedicationis officio, tum ob carentiam curae saecularis, necessariae possessoribus divitiarum: tum ne ipse aut Discipuli videri possent quaerere humana, sed homines seu animas: tum ut liberius ab omni concupiscentia terrenorum liberi veritatem edicerent: tum ut in abjectione & paupertate Christi ejusque Discipulorum magis divina vis praedicationis Evangelicae clucesceret, ne divitiarum abundantia mutationem orbis terrarum videretur operata: tum denique ut ab immoderata opum cupiditate (quae plurimos ad infernum trahit) homines revocaret saluberrimo paupertatis exemplo.

Sed difficultas est, an Christus ita fuerit pauper, ut quidem in communi, saltem cum collegio Apostolorum habuerit aliquarum rerum dominium? Ubi satis constat Christum saltem interdum habuisse dominium aliquarum rerum; prout definiit Iohannes XXI. Extrav. Quia quorundam, de Verb. significat. Et consonat Scripturae Iohan. 12. ubi collegium Apostolorum legitur habuisse loculos, qui servabantur in usus necessarios. Ideoque Discipuli putabant, quod Christus Judae dixisset: Eme ea, quia necessaria sunt nobis ad diem festum, vel egenis ut aliquid daret.

Nihilominus interdum etiam Christus fuit sine ullo peculio, non habens tibi caput suum reclinare; idque non solum tempore quo ante baptismum vixit de bonis parentum; sed etiam postea, ut expresse tradit Nicolaus III. c. Exiit, de Verb. signif. in 6. ubi ardeam abdicationem omnium rerum propter Deum, tam in speciali quam in communi, quam venenosus obreptionibus aliquorum insensata damnaverat astutia, declarat meritoriam esse & sanctam, quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo docuit & exemplo firmavit: quamque primi Fundatores militantis Ecclesiae, prout ab ipso fonte hausserant, volentes perfecte vivere, per doctrinam ac vitam exempli in eos (loquitur de Franciscanis) derivarunt. Idem colligitur ex Matth. 8. & Luca 8. supra cit. & ex paupertate Christi in cruce.

Nec his quisquam putet obistere (inquit Nicolaus III. sup.) quod interdum dicatur Christus loculos habuisse. Nam (ut ibidem respondet) sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam

perfectionis extolleret, & imperfeclorum infirmas semitas non damnaret. Sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis, sic & in nonnullis aliis infirma carnis assumens (prout Evangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quod in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in propriis permansit excelsus. Sic & summa charitatis dignatione ad actus quosdam nostrae imperfectioni conformes inducitur, quod a summa perfectionis rectitudine non curvatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirmas sicut interdum & in fuga patet & loculis. Sed utrumque perfecte perfectus existens, ut perfectis & imperfeclis se viam salutis ostenderet, qui utrosque salvare venerat, qui tandem mori voluit pro utrisque.

An autem fuerit Christus pauper aliquando usque ad mendicitatem, inter aliquos controversitur. Sed dicendum, quod sic, cum D. Bonav. Opusculo de paupertate Christi q. 2. D. Thomae Opusculo contra Impugnantes Religionem cap. 7. & aliis passim. Nam de Christo, seu in persona Christi David dixit Psal. 39. Ego autem mendicus sum & pauper. Et Psal. 108. Et persecutus est hominem inopem & mendicum. Ratio est: quia mendicare est indigentiam petitione eleemosynae sublevare; id autem fecit Christus in triduo, quo a parentibus duodennis aberat Luca 2. Nam (ut interrogat Bernardus Homil. de Puero perduto) Per illud triduum ubi eras bone Iesu? quis tibi cibum ministravit aut potum? &c. An ut te per omnia conformares nostrae paupertati ..... quasi unus ex turba pauperum stipem per ostia mendicabas? Quis dabit me buccellarum illarum mendicatarum participem fieri, vel saltem divini illius edulii reliquis saginari? Idem fecit alius, ut quando sitiens petiit potum Iohan. 4. & hospitium a Zachaeo Luca 19. & quando circumspiclis omnibus Ierosolymam discessit vesperi in Bethaniam Marci 11. tantae utique paupertatis, ut cum in tanta urbe hospitium non inveniret, quod utique ad conducendum pretio non defuisset, circumspiceret tamquam pauper & mendicus, alibi hospitium petiturus. Cum autem Magister Guilielmus de S. Amore hostis Religionis S. Francisci & S. Domini, responderet, id non fuisse factum a Christo ex mendicitate, sed ex urbanitate, contra recte arguit S. Bonaventura, quod Christus non fuerit factus egenus & pauper ad docendam urbanitatem vel curialitatem humanam. Petiit proinde humilitatis Magister ex vera humilitate, eoque quod opportunum id foret ad sublevandam suam indigentiam, ac per hoc ut mendicus & pauper.

QUAE

75. Vita pauper congruebat praedicationi Evangelii.

76. Interdum Christus habuit aliquarum rerum dominium, ut declarat Iohannes XXI.

77. Interdum non, ut declarat Nicolaus III.

78. Qui objectionem a se motam pulchre dissolvit.

79. Christus aliquando usque ad mendicitatem pauper fuit.

QUÆSTIO IV.

De Passione, Morte, Sepultura Christi ac descensu ad inferos.

§. I.

De Passione Christi.

80.
A³a Christi
si circa
passionis ex-
ordium.

IMMINENTE tempore misericordiarum Domini Jesu, quo disposuerat salvam facere plebem suam & eam redimere, non corruptibili auro & argento, sed pretiosissimo sanguine suo, ultimam cum discipulis cenam celebravit, in qua post agnum typicum expletis epulis, postque pedum discipulorum per ipsum Dominum Jesum abluitionem, instituit cenam sacratiorem, in qua seipsum præbuit tamquam cibum & potum sub speciebus panis & vini. Qua de re fusior erit sermo, ubi de Sacramento Eucharistiæ. Deinde longo & delitioso sermone ad discipulos habito, processit cum eis ad hortum Gethsemani; in quo coepit amara Christi passio, tum per tristitiam & sanguinei sudoris emissionem, tum per capturam. Seriem porro omnium tum ibi, tum postea gestorum enarrare non est nostri instituti; sed nonnullas solum difficultates circa passionem ipsam proponi solitas explicabimus, fusior de ea tractatum relinquentes Interpretibus sacræ Scripturæ. Pro ordine autem, quo singula gesta sunt, facilius percipiendo juvabit legere *Lansenium in Concordia Evangelica* & alios, qui historiam quatuor Evangelistarum velut unicam catenatim texuerunt.

81.
Passio Christi
fuit omnium
mortalium in
hac vita
maxima &
acerbissima.

Circa passionem porro Christi in generali spectatam occurrit in primis considerandum, quod fuerit omnium maxima & acerbissima; ut rectè ei applicet Ecclesia in Officio seris quartæ majoris hebdomadæ illud *Thren.* 1. *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus.* Idque rectè declarat *D. Bonaventura* 3. d. 16. art. 1. *quest.* 2. *in corp.* & art. 2. *quest.* 3. Et *D. Thomas* *quest.* 46. art. 5. & 6. Potest autem hoc taliter declarari. Considerandum enim est, quis sit qui patitur, à quibus, pro quibus seu propter quid; denique in quibus bonis, & quid patitur. Primò itaque is, qui patitur est Dei filius, agnus innocens sine macula, qui secundum corpus erat perfectissimæ complexionis, adeoque præditus maximâ sensuum vivacitate, præsertim tactus; & consequenter ceteris paribus sentiens præ ceteris dolorosa seu afflictiva: secundum animam quoque & vires interiores vivacissimè apprehendit causas doloris seu tristitiæ. Reliquit insuper quodlibet tormentum agere, & quolibet vires agere & pati quod proprium

Quod declaratur, ex
consideratione
ejus qui patitur
& modi patien-
di.

est, appetitum quoque confrictari quantum naturæ propensione & efficaciam posset; uno actu divinitus non impediendo alterum, neque gaudio unius partis in alteram redundante. Martyres verò plerumque sentiunt lenimentum, sive quatenus Deus omnipotentiam suam dolorem & afflictionem mitigat aut impedit, sive quatenus sensus vel apprehensio eorum hebetatur aut divertitur; accedente ferventi amore Dei, quo incalentes ac velut ebrii, tormenta vix ac interdum nullo modo sentiunt.

Secundò Christus passus est à Gentilibus, ipsisque Judæis, fratribus suis secundum carnem; & à suo proprio Apostolo traditore, item à primoribus & promiscuâ plebe utriusque sexus; atque illis quidem, quibus tot bona opera operatus erat, & pro quibus etiam tunc patiebatur: qui ex invidia & odio innocentem & justum tam dire crucifixerunt.

Tertio passus est justus pro injustis, & quidem pro omnibus omnino, etiam pro ipsis crucifixoribus; adeoque pro inimicis & ingratis: idque propter culpas alienas, totius videlicet generis humani, ut divinæ justitiæ pro nobis satisfaceret, nosque Deo Patri reconciliaret.

Quartò passus est Jesus in bonis externis, spoliatus etiam indumentis, & coram infami multitudine contra honestatem denudatus; item in amicis eum deserentibus; in Matre, cujus animam compassivi doloris gladius transfigens, etiam transfigebat cor Filii. In fama & honore per falsas accusationes, blasphemias, contumelias, irrisiones. In corpore, quantum ad singulos sensus, singulaque membra; ut pie consideranti satis patebit. Ut proinde dolor fuerit extensive maximus Imò & intensive, si spinis confixum caput, membra flagris (quibus mancipia cædi solebāt) discepta, manus & pedes clavis perforatos, diuturnitatem passionis, signatè suspendii in cruce consideremus. Nam ad tres horas suspendiū ejus continuabatur, & clavi adeo affligebant pendentem, sicut affligerunt, quando manus ejus & pedes confodiebantur, in quibus maxima erat afflictio propter nervos & musculos ibidem concurrentes, in quibus præcipue viget sensus; ut rectè *D. Bonav.* q. 2. *cit.* Et ob hæc erat supplicium crucis maximè formidabile; & (ut tradit *Aug. Tr.* 36. *in Joannem* & alii) inter genera suppliciorum, quæ lege vel usu reis inferebantur durissimum: adeo ut ubi dolores acerrimi exagitant, cruciatus vocetur, à cruce nominatus. Erat & ignominiosissimum, utpote quo non nisi viliores, ut mancipia, nec nisi valde scelerati solerent affici. Ideoque in persona Judæorum (ut explicat *Cyprianus, Augustinus* & alii) *Sap.* 2. dicitur, *Morte turpissimâ condemnemus eum.* Et ad *Philipp.* 2. cum dixisset Apostolus: *factus obediens usque ad mortem*, emphaticè addit: *Mortem autem*

Quaest. IV. De Passione, Morte, Sepultura Christi &c. §. 1. 85

autem crucis. Cui accedebant circumstantiae maxime penosae; scilicet festum Paschae, immensa etiam advenarum spectantium turba, societas latronum, inter quos velut eorum similis aut princeps suspendebatur, summa denique nuditas.

Ex dolore sensibili nascebatur proportione maximus dolor seu tristitia interior in parte rationali. Hujus praeterea interioris tristitiae causa erat mors ipsa, deinde peccata generis humani, quae quantum ad satisfactionem assumpserat in se Christus, & specialiter casus Judaeorum, ac ingratitude plurimorum per ipsum redemptorum. Ex quibus juxta D. Bonaventuram sup. q. 3. orta fuit major tristitia in anima Christi, quam ex passione externa. Quod (inquit) eleganter exprimit Cancellarius Philippus in quadam prosula valde notabili:

Homo vide, quid pro te patior?

Ad te clamo, qui pro te morior.

Vide penas, quibus afficio.

Vide clavos, quibus confodior.

Com sit tantus dolor exterior:

Interior tamen planctus est gravior,

Tam ingratum dum te experior.

Ex quibus simul junctis satis constat dolorem Christi fuisse maximum, facta comparatione cum doloribus ceterorum hominum in hac vita. Majores alioquin dolores sunt in inferno; & quantum est ex genere poenae ac doloris etiam in purgatorio. Et si non incredibile sit, aliquorum, qui pauca & parva purgatione indigent, poenam esse minorem, quam fuerit poena Christi.

Multum vero crescit & quidem excessive passio Salvatoris, si non solum externa consideretur afflictio, aut etiam interior dolor pro tempore externae passionis, sed insuper continua & perpetua crux seu passio interior, quam Christus in corde suo sustulit, ab instanti conceptionis suae. Exinde enim factus est Redemptor noster voluntarie assumens in corpore passionibus aptato peccata nostra, pro iis satisfactoris: quae omnia proinde ex tunc cum sua foeditate, gravitate, multiplicitate clarissime vidit, uti & ingratitude & interitum plurimorum cum dispendio sanguinis & passionis suae, item ingratitude, caecitatem & supplicia imminenti genti suae, scilicet Judaicae, dolores & compassionem dilectissimae matris, omnes denique futuras passiones tamquam praesentes. Ex quibus credibile est acerbissimum dolorem in anima Christi jugiter fuisse generatum; etsi exterius non semper patefactum. Idemque facit plurimum ad commendandum Christi viscerosissimam dilectionem, copiosissimam redemptionem, adque excitandum in nobis jugem amorem & gratitudinem. Quamvis simpliciter loquendo potuisset ex omnibus istis non resultare in anima Christi

Herinc. Sum. Theol. Pars IV.

dolor seu tristitia, praesertim considerando gaudium beatificum; quod anima ab instanti conceptionis habuit. Sed sicut tempore passionis, sic & antea, non solum per intervalla, quando flevit super Jerusalem, & in morte Lazari, & quando circumcisus est &c. sed jugiter fuisse simul tristitiam dispensative, videtur aliunde congruentius. Atque ita docent plurimi doctissimi pariterque piissimi Scriptores. Consonatque Scriptura, prout substat expositioni Patrum & Interpretum illam de Christo intelligentium; Ps. 37. Quoniam ego in flagella paratus sum; & dolor meus in conspectu meo semper. Et Ps. 87. Pauper sum ego, & in laboribus. Hieronymus legit miseris, Vatablus vero vertit agonizans; Cajetanus autem legit sum moriens; Genebrardus denique, spiritum exhalans) à juvenute mea. Et Ps. 103. & persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare. Compunctum corde appellat, non compunctione culpae, sed compunctione poenae & anxietatis ac solitudinis, quam pro salute generis humani assidue Christus gerebat in corde, ut ibi explicat Bellarminus. Ex his itaque patet, pie credi posse jugem Christi per totam vitam cordis afflictionem atque interiorum crucem pro nobis peccatoribus toleratam.

Denique quod quidam Novatores dixerunt, Christum etiam esse passum desperationem, & poenas damnatorum, est blasphemia ante hanc inaudita, repugnans summae sanctitati & innocentiae Christi, perpetuae beatitudini animae ipsius, sufficientissimo, immo superabundanti valori passionis & mortis; cui proinde constanter in Scriptura adscribitur nostra redemptio, nusquam autem poenis impii & damnati hominis. Nec identitas poenae cum ea quae pro peccatis nostris debebatur, sed valor & proportio debet spectari.

Neque obstat illud Psalm. 21. (quod Christus in cruce clamans dixit) Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? Nam haec verba non esse desperantis, satis docet ly Deus meus, & quod eodem psalmo in persona Christi dicitur spes mea ab uberibus matris meae. Quodque eodem quoque tempore Latroni Christus promisit Luca 23. Hodie mecum eris in paradiso.

Itaque verbis istis continetur partim quaedam protestatio acerbissimae passionis, declarativa verae in Christo humanitatis, idque in forma querimoniae citra impatientiam; qualis ista: Transat à me calix iste. Partim interrogatio causae, velut cum admiratione quadam, citra ignorantiam, ob nostram instructionem. Quae nempe causa erat, tum divina benevolentia, tum peccata generis humani, quae Christus in se assumpserat, juxta id quod Psalm. 21. instar responsum ejusdem sequitur: Longè à salute mea verba delictorum meorum. Addit Cyrillus &

H

alii

Eadem color ligatur ex Scriptura.

86.

Desperatio & damnatorum poena per blasphemias Novatores Christo patienti adscripta rejicitur.

87.

Explicatur verba Christi: Ut quid dereliquisti me?

34. Tristitia interioris gravissima, ac passionem maxime aggravantem, quanam causa.

Proinde patitur propter

Majores sunt cruciatibus in altera vita.

85. Interna Christi afflictio seu perpetua poena, vitam crucis supra mortem adtingens gravitatem passionem Christi funditur.

alii esse verba Patrem provocantis ad benevolentiam, instar sacerdotis sacrificio suo cruento Patrem placare satagentis, q.d. Memento, ob quam causam dereliqueris me.

88.
Explicatur
locus Isaia
53.

Non obstat etiam illud *Isaia 53. Et nos reputavimus eum quasi leprosum & percussum à Deo.* Nam velut leprosus seu immundus, & percussus à Deo pro suis peccatis fuit habitus à vulgo Judæorum & incredulorum. Quorum errorem Propheta mox corrigit dicens: *Ipsæ autem vulneratus est propter iniquitates nostras.* Adde percussus à Deo quodam sensu, uti traditum fuisse ad occisionem; non tamen ex odio aut vindictâ ipsius, sed partim in quantum Deus præordinavit ejus passionem propter nos, partim in quantum ei inspiravit voluntatem patiendi, partim quatenus eum non protexit, sed iniquos permisit in eum debacchari.

Quo sensu
dicatur
Act. 2.
Christus esse
solutus a do-
loribus infer-
ni.

Non obstat denique illud *Act. 2. Quem Deus suscitavit solutus doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.* Nam significatur solutus esse per Christum dolores inferni in animabus justorum ibi beatitudine carentibus, aut fortè etiam in purgatorio penam sensûs patientibus. Vel si significetur Christum quoad seipsum solvuisse & dissipasse laqueos dolorum inferni, qui descendentibus ad inferos tendi solent; intellige, ne ipse ab iis teneretur: sicut secundum *Aug. Ep. 99.* solvi dicuntur laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt. Juxta quod impossibile erat Christum innocentem & aliorum redemptorem teneri ab inferno ejusve doloribus. Unde infernus & mors mox eum revolvit, sicut cetus Jonam.

89.
Tenebra facta sunt ab hora duodecima, usque ad tertiam pomeridianam.

Inter prodigia, quæ tempore illo, quo Salvator in cruce pendit, acciderunt, est, quam Evangelistæ referunt, obscuratio solis, & tenebræ in meridie. Nam (inquit *Matthæus c. 27.*) à sexta hora (id est, facta hora sexta, ut habet *Marcus c. 5.*) tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam, id est, tertiam nostram pomeridianam, adeoque per tres horas, ne naturaliter accidisse putarentur. Unde videntur durasse, quousque Salvator vivus pendit in cruce. *Ite* (addit *Lucas c. 23.*) *observatus est sol*, quasi retrahens radios suos & spectare non ausus Dominum in cruce pendentem, condolensque morti ejus; simul & testimonium præbens divinitati patientis, & cæcitati Judæorum, quos etiam velut indignos suâ luce privavit.

90.
Fuerunt universales super totum orbem.

Circa hoc autem prodigium est observandum, tenebras fuisse universales super universam terram, absolute intellectam, & non solum super universam Judæam; ut sine ratione restringit *Origenes, Erasmus,* & tandem *Maldonatus in c. 27. Matth.* contra proprietatem verborum toties in Evangelio iteratorum, idque in re historicâ, propriè, ut sonat, intelligendâ, dum (ut hic

contingit) nil obstat. Idem quoque confirmatur non tantum ex communi consensu Doctorum & Interpretum, sed etiam ex traditione Patrum & antiquitatis. Nam ita censent *Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Theophylactus* & alii passim. Et ante hos *Dionysius Areopagita*, oculatus ejus rei testis, cum eo tempore Heliopoli in Ægypto existens annum ætatis quintum ferè & vigesimum exolveret, ubi simul cum *Apollophanes* hoc prodigium intuitus est; ut patet ex *Epist. 7. ad Polycarpum. Tertullianus* quoque *Apologet. c. 21.* testis est, illum mundi casum à Romanis in archiva relatum esse. Item *Phlegon* ethnicus Scriptor, *Hadriani Imperatoris libertus*, apud *Eusebium in Chronico*, refert defectionem inter omnes quæ acciderunt fuisse maximam. Ipseque *Eusebius* tradit se in Commentariis Ethnicorum reperisse consignatum, quod tenebræ factæ fuerint super universam terram. Quod autem *Strabo, Valerius Maximus* & ceteri Scriptores exteri id non notaverint, solum procedit ab auctoritate negativâ. Potuit autem id fieri, quod Astrologi non fuerint solliciti aut intenti ad observandam Eclipsin, utpote tempori non congruentem; vel quia obscuratio solis non ubique locorum accidit per Eclipsin, proindeque eam obscuracionem ex aliqua aëris passione accidisse existimare poterunt.

Acciderunt porrò universales hæ tenebræ, non per hoc, quod Sol veie occiderit in Occidente, ibique per tres horas manserit (sic enim non fuissent tenebræ universales, sed dies in opposito hemispherio) sed per Eclipsin Solis: nam *Dionysius*, testis oculatus *Epist. ad Polycarpum* asserit Lunam ab ortu Solis seu Oriente, extra conjunctionis tempus, subingressam esse Solem, & rursus horâ nonâ recessisse versus Orientem. Sicque impletum est, quod allegoricè præsignatur *Amos 8. Occidet Sol tuus in meridie.* Quatuor autem miracula ibi observat *D. Thomas q. 44. a. 2.* Primum, quod esset plenilunium, quo naturaliter fieri nequit Eclipsis Solis, utpote à quo tunc Luna diametraliter opposita distat. Secundum, quod Luna subito maximâ celeritate retroacta est, Solique objecta, & post tres horas rursus celerrimè reversa ad eum locum, quod aliàs interea proprio motu naturaliter pervenisset. Tertium, quod Luna ab Orienta retroacta Solem subintravit, & tegere cœperit; cum aliàs naturaliter & proprio motu incipiat Solem obscurare ab Occidente. Quartum, quod post Eclipsin rediecit eadem viâ, relinquens primò retectam illam partem Solis, quam ultiq. texerat seu obscuraverat; cum, naturaliter debuisset oppositum fieri. Addi potest quintum, quod Luna immota sub

Quaest. IV. De Passione, Morte, Sepult. Christi &c. §. I. II. 87

sub Sole steterit per tres circiter horas; cum alioquin Eclypsis Solis brevissima esse so- leat.

92. An rei quo- modo Luna interpositio potuerit esse, ut adeo imbeciles tenebris.

Quales fuerint ha- tenebrae.

Sed difficultas est, quomodo Luna, tanto minor Sole, potuerit efficere, ut fierent tenebrae super universum Orbem. Ad quod tamen facile respondetur, id fieri potuisse per hoc, quod divina potentia Sol qua parte non foret tectus per Lunam ad haec sublunaria loca non emitteret radios; aut certe adeo exiliter terram illuminaret, ut tenebrae quasi noctis apparerent. Quod enim non fuerint densae, quales Aegyptiacae, satis constat ex interea gestis, scilicet agnitione & alloquio Matris & Discipuli, potatione aceti, subsannatione adstantium &c. Unde fuerunt, quales ferè solent esse serenae nocte, cum astra lucent: stellas namque in toto caelo visas esse, refert Eusebius sup. ex Phlegonte. Vel certe Deo disponente fieri poterat, ut Luna divinitus apparet ubi vis in hoc hemispherio (In altero erat tunc naturaliter nox) modo, consimili obversa Soli. Aut denique poterat id in Judaea, & vicinioribus locis, ut Syriam, Aegyptum &c. fieri per Eclypsin, in remotioribus autem partibus per alterius obstaculi interpolationem, v. g. per extraordinariam multiplicationem & condensationem nubium, ut sentit Tannerus disp. 2. q. 3. dub. 2. aut alio modo Deo bene viso.

93. Terra motu in monte & petrarum scissionem, quae subsēcuta sunt, ut Evangelistae referunt, testis est Phlegon apud Eusebium sup. hoc terrae motu Bythiniam, & in ea Nicæam praecipue concussam esse. Scissio porro petrarum ex terrae motu seu concussione accidit. Cujus monumenta suo adhuc tempore in monte Golgotha superfuisset testatur Cyrillus Pro- solymitanus Catech. 13. Sed & in plerisque aliis orbis terrarum partibus montes eodem terrae motu scissos esse, incolae firmam traditione testantur: puta in Hetruria montem Alvernæ dictum (in quo postmodum passionis suae sacra Stigmata Christus in corpore Seraphici Francisci renovavit) & prope litus campanum Cajetae promontorium. De quo vide Baronium ad annum Christi 34.

§. II.

De Morte & Sepultura Christi.

94. Quod ad Mortem atinet, congruè Deus ordinavit, ut Christus mortem gustaret: tum ut eam omnibus debitam occisus occideret, sicque moriendo impleret illud Osee 13. Ero mors tua o mors. Tum ut veritatem assumptae naturae ostenderet: tum ut à mortuis resurgendo spem nobis resurgendi praeberet, & exemplum mortem superandi donaret.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Mors autem Crucis in pluribus figuris veteris Testamenti adumbratur. Crux enim praefigurabatur per arborem vitae, per lignum contemptibile salvans Noë cum suis, per ligna quae Isaac immolandum in humeris portavit, per arborem malum, sub qua suscitata est Sponsa, per baculum Elisaei. Et (ut ait D. Bonaventura, sive quisquis est Auctor, Compendii Theol. Verit. l. 4. c. 16.) Ipsa est Clavis cali, Vetus arbor, Navis maris, Arbor Danielis, Palma fructuum, Ferculum Salomonis, Baculus Jacob quo transiit Jordanem, Speculum imitationis, Scala ascensionis, Hamus quo Leviathan capitur, Torcular, quo Christi sanguis exprimitur, Cithara, quae demon Saulis compestitur, Palus, in quo serpens aeneus suspenditur, Thau, quo frontes fidelium signantur, Candela-brum, quo tabernaculum illuminatur, Lignum aquae Morath dulcorans, Virga Moysi per mare rubrum populum Dei duccens, Gladius impium Goliath decapitans, Vexillum ad pugnam spiritualem colligens, Cathedra discipulos Christi erudiens, Equus Dei amicos honorans, Chypus Ioseph Hai impugnans, Liber mysteria profunda continens, Altare acceptissimam oblationem recipiens.

Crux multis- plicitate prae- figurata.

Itaque congruebat Christum pati mortem crucis, ut inde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur, ut canit Ecclesia in Praefatione Missae de Cruce. Deinde ut in electione acerbissimae & ignominiosissimae mortis, partim copiosior appareret redemptio non tantum ex parte personae patientis, sed etiam ex parte passionis & poenarum; partim clarius ostenderetur severitas divinae iustitiae in peccatis nostris vindicandis, eorumque foeditas, ob quam Filio suo proprio innocenti non pepercit: partim manifestius elucesceret nimietas dilectionis Jesu erga nos, & constans obedientia erga Patrem: partim denique arctius & perfectius impri- meretur nobis affectus gratitudinis & amoris reciproci, nec non desiderium omnigenarum virtutum, quas Christus magister noster in cathedra Crucis verbo & exemplo edocuit; atque ita nos Christus exaltatus à terra ad se per amorem attra- heret.

95. Cur mortem crucis Christi pati conveniret.

Quantum ad sepulturam spectat, Christus dicitur in Scriptura & Symbolo sepultus, intellige per synecdochem, scilicet secundum corpus; prout etiam simili tropo dicitur descendisse ad inferos, scilicet secundum animam. Ratio porro cur congrue- bat Christum sepulturam donari, est; partim ut comprobaretur verè fuisse mortuus; ne- mo enim sepulchro conditur, nisi jam constet de veritate mortis; cuius proinde rei explorationem prius quoque factam fuisse à Pilato, refertur Marci 15. partim ut reliquis sepultis non deesset spes resurrectionis; partim ut resurrectio subsequens apparet mirabilior. Sepelitur autem in

96. Christus dicitur sepultus per synecdochem.

Cur conveniret Christi sepeliri.

Idq̄, in ſepulchro alieno & novo 20,

Eoq̄, exciſo de petra.

Advolutio ſaxi, ac diligentia hoſium ſidei reſurrectionis neſciens ſerviebat.

97. Qualiter computandum ſit tri- dum ſepulchrum Chriſti.

98. Chriſtus juxta fidem ſecundum animam

monumento alieno & novo : nam ſicut propriâ domo præ paupertate caruit vi-
vus, ita & ſepulchro proprio jam defunctus.
Novo autem, in quo ſcilicet nondum quiſ-
quam poſitus fuerat, tum quòd id deceret
dignitatem perſonæ, tum potiſſimum (ut
rectè *Ambroſius l. 3. de Virginitas*) ne aliàs
fulcitatus à perfidis crederetur aut prædi-
cicaretur. Ad utrumque etiam conducit
forma ſepulchri, quod nempe exciſum erat
in petra inſtar cubiculi, hujusmodi enim
ſepulchrum non niſi perſonis notabilibus
parari conſueverat, idemque idoneum erat
ut eſſet poſteris perpetuum Dominicæ reſur-
rectionis monumentum. Denique ad fi-
dem reſurrectionis congruebat, ne aliàs
corpus ſuffuſis aut dirutis fundamentis, ire-
rumque reſoſitis lapidibus eſſe à diſcipulis
ſublaturus quis fingeret. Ad quod etiam de-
ſerviebat ſaxum magnum, quod advolu-
tum fuit ad oſtium monumenti, ut ipſum
proinde ſine auxilio plurimorum referari
non poſſet. Custodia quoque ſepulchri ſin-
gulariſque diligentia ab inimicis adhibita
fuit ſingulari providentiâ ac permiſſione
Dei, ut fides Reſurrectionis eſſet certior, &
gloria major, plebiſque animus ad creden-
dum paratior.

Difficultas verò eſt de Triduo ſepulturæ
Chriſti, quod, uti Reſurrectio tertiâ die ſecundum
Scripturâ facta, ab omnibus credi-
tur, & exprimitur *Matth. 11. Sicut fuit Jo-
nas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus,*
ſic erit Filius hominis in corde terræ (quo ſig-
nificatur ſepulchrum pro ejus corpore, &
limbus pro ejus anima) *tribus diebus & tri-
bus noctibus.* Sed facilè ſolvitur, dicendo eſſe
ibi periphrâſim Hebræis familiarem trium
dierum naturalium viginti quatuor hora-
rum, qui die artificiali & nocte ſeu lucè &
tenebris conſtant; q. d. erit ibi tribus die-
bus naturalibus; intellige per ſynecdochen,
ſcilicet poſteriori parte diei veneris, toto ſab-
bato, & nocte ſeu parte anteriori diei Do-
minicæ uſque ad reſurrectionem. Eſtque
perinde, ſive dies naturalis computetur à
veſpera in veſperam, ſive (quod conſuetum)
à media nocte in mediam noctem. Neque
opus eſt, ſolicite quærere tres lucès & tres
noctes, quia tertiam lucem non erit reperi-
re; niſi fortâſſe quis vellet initialem auro-
ram (quâ Chriſtus probabiliter reſurrexit)
computare pro tertia lucè, ſeu die artificiali;
qui equidem non ab aurora, ſed ab ortu ſolis
initium ſumit.

§. III.

De Deſcenſu ad Inferos.

INDUBITATA fide tenendum eſt Chri-
ſtum ſecundum animam deſcendiſſe ad
inferos, ſeu locum ſubterraneum nomine
Inferni ſignificatum, qui ſcilicet limbus Pa-

trum vocatur; & quidem deſcenſu reali, ita
ut realiter illic eſſet præſens, ut tradunt una-
nimiter omnes Catholici Doctores contra
Durandum exiſtimantem, quòd Chriſtus
deſcenderit in infernum ſolum ſecundum
virtutem & efficaciam; ſeu ſecundum ope-
rationem & effectum; quem ibi anima
Chriſti vel divinitas ſit operata; eò quòd
putaret ſubſtantias ſpirituales (cujuſmodi
erat anima Chriſti ſeparata) non eſſe in lo-
co, niſi ratione operationis tranſeuntis ad
corpora; quòdque anima ſeparata nequeat
moveri localiter. Sed totum hoc eſt falſiſſi-
mum, & carens fundamento.

Simpliciter autem Scriptura, *Symbolum
Apoſolorum & Athanaſii, Concilium Lateranenſe,*
quod referitur c. *Firmiter, de ſumma Trinitate*. &
Patres tradunt Chriſtum ſecundum ani-
mam deſcendiſſe ad inferos; quo modo
tradunt ſecundum corpus jacuiſſe in ſepul-
chro, & ſecundum utrumque aſcendiſſe in
cælum. Ut rectè de Chriſto dixerit *Aug. Ep. 99.*
Secundum animam eum fuiſſe apud inferos
aperit Scripturâ declarat, & per prophetiam præ-
miſſa, & per Apoſtolicum intellectum ſaris expoſi-
ta, quâ dictum eſt (ſcilicet Pf. 15.) Non derelin-
ques animam meam in inferno. Quod Petrus
Apoſtolus *Act. 2.* de Chriſto interpretatur.
Similiter *ad Eph. 4.* de Chriſto dicitur:
Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & de-
ſcendit primùm in inferiores partes terræ? unde
nimirum captivam duxit captivitatem, pro-
ut ibidem præmittitur. Et *1. Petri 3.* dicitur
Chriſtus mortificatus quidem carne, & vivificatus
autem ſpiritu, ſeu animâ, in quo ſpiritu, & his
qui in carcere erant ſpirituibus, animabus ſcilicet
ſeparatis, veniens prædicavit, ſeu bonum
nuntium redemptionis attulit, & iis
quidem, qui increduli fuerant aliquando, Noë
ſcilicet prædicanti diluvium, doctæ illud
expertum con poenitentia peccatorum in
ipſo diluvio corporaliter perierant. Vide
Eſtium in Commentario hujus loci.

Huc etiam facit illud *Zacharia 9.* Tu
quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vin-
ctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Et
quod *Matth. 12.* dicitur Filius hominis
futurus in corde terræ, ſcilicet etiam ſecundum
animam; ut *Tertullianus, Hieronymus*
& alii exponunt, per cor terræ intelligentes
infernum, pro ut phraſi uſitatâ cor (quod
eſt intimum animalis) ſignificat immum
ſeu profundum terræ: ſicut *Pſ. 45.* dicitur:
Transferuntur montes in cor, id eſt, pro-
fundum maris.

An autem Chriſtus ſubſtantialiter deſ-
cenderit etiam ad infernum damnatorum,
an vero ſecundum effectum tantum, qua-
tenus in damnatis operatus eſt terrorem &
confuſionem, non ita conſtat. Poſteriorum
cenſent *D. Bonaventura, D. Thomas & ce-
teri Scholaſtici.* Prius cenſet *Bellar-
minus l. 4. de Chriſto c. 16.* ob verba *Ecl. 24.*
Penetrabo omnes inferiores partes terræ; & in
ipſo eſt.

inspiciam omnes dormientes. Quod tamen non urget, cum satis de limbo, aut saltem simul de purgatorio explicetur: nam ad damnatos non spectat quod immediate sequitur: *Et illuminabo omnes sperantes in Domino.* Ratio etiam seu congruentia non funderat quoad infernum damnatorum, uti quoad limbum. Res equidem est incerta. Uti etiam, an descenderit ad limbum puero- rum substantialiter. Immo Nonnullis incertum est, an Christus his omnino se manifestaverit; cum non deceret ipsos, ut- pote damnatos, inde recreari; neque etiam, veluti sine propria culpa damnatos, plus inde torqueri.

De purgatorio denique, etsi plures si- militer censent Christum eò tantum per operationem descendisse quoad consolati- onem aut similem effectum, non pauci tamen (quibus favent quidam Patres) pu- tant, Christum eò substantialiter descendisse, tum consolationis, tum liberationis, si- ve aliquorum, sive omnium, causâ. De pur- gatorio quoque à Nonnullis accipitur locus citatus *Zachariae 9.* Atque etiam *Sylvius 3. p. 7. §. 2. a. 2.* verosimilius putat fuisse adhuc in purgatorio spiritus illos seu animas, quibus in carcere veniens Christi anima prædica- vit. Quod si verum foret, sanè longissimo tempore, scilicet ampliori quàm bis mille annorum, fuissent animæ istæ in pœnis pur- gatorii. Hoc autem sine alio fundamento gratis asseri videtur.

Si vero quærat, quid Christus sit ope- ratus circa animas Patrum in limbo? Resp. ipsum eis contulisse consolationem, immo statim beatitudinem essentialem (ut habet certa Catholicorum doctrina, & patet ex definitione *Benedicti XI.* aliâ *XII.* Extra- vag. *Unigenitus*) sicque ex carcere palatum regium, & ex inferno fecisse paradysum Dei, in quo Latronem ipsâ die secum fu- turum moriens promiserat. An autem ipso instanti mortis Christi fuerint beati, incer- tum videtur. Constat equidem, quòd fue- rit eis beatitudo data ex merito Christi mox ad infernum descendens; ut respon- det *Durandus.* *Suarez* autem *disp. 43. sect. 3.* ob hoc putat Christum ipso instanti mortis fuisse in inferno per motum instantaneum. Quòd tamen non est necesse, neque consi- deratum in auctoritatibus, quæ satis salvan- tur, etsi brevissima mora inter mortem Christi & præsentiam infernalem atque ad- eò beatitudinem animarum intercesserit.

Quæritur etiam, an anima Christi toto triduo mortis manserit in limbo apud ani- mas Patrum usque ad resurrectionem? Res- ponsio affirmativa est communis Theolo- gorum, post *trianum 1. 5. adversus Hæreses c. 31.* *Tertullianum,* *Nyssemum* & alios Patres. Et consonat Ecclesia in benedictione cerei Pa- schalis canens: *Hæc nox est, in qua Christus ab inferis victor ascendit.* Sic etiam planè accipi-

tur, quòd *Matth. 12.* dicitur: *Filius hominis e- rit in corde terra* (intelligendo infernum) *tri- bus diebus & tribus noctibus.* Similiter *Act. 2.* non derelictio in inferno, solutioque dolo- rum inferni, jungitur resurrectioni, velut quid indivulse connexum. *Quem* (inquit Pe- trus ibidem) *Deus suscitavit solutis doloribus in- ferni.* Et infra: *Providens David locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in in- ferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Ratio est: quia locus ille erat per se consentaneus statui animæ separatæ, corpore interea in se- pulchro manente.

Quæritur denique, an Christus in resur- rectione ex eodem inferni loco eduxerit animas Sanctorum eò usque ibi detentas? Responso affirmativa videtur communis; etsi Nonnulli dubitative loquantur. Eique consonat illud *Zachariae 9.* *Tu vero in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua.* Allegatur & illud *ad Coloss. 2.* *Ex- polians principatus & potestates traduxit eos, id est* (ut quidam volunt, etsi minùs ad litteram) *expoliavit infernales potestates auferens e locis infernalibus animas justorum, easque traducens ad cælum.* Nec sanè congruebat, ut ibi remaneret sine confortio Christi, qui eas liberatum venerat. Et quàmvis non as- cenderint substantialiter ad cælum ante As- censionem Domini, quando Christus *Ascendens in altum captivum duxit captivitatem Ps. 67.* & *ad Ephes. 4.* congruebat tamen eas interim super terram esse cum Christo, præsertim cum multæ animæ corporibus reunitæ fuerint, dum resurgente Christo *multa corpora Sanctorum qui dormierant surrexerunt, ad vitam scilicet immortalem, ut quasi, seq. dicitur.*

QUÆSTIO V.

De Resurrectione Christi.

POST mortem & sepulturam Christus resurrexit, resumendo corpus impassibile & immortale. Caro enim Christi, quæ in natiuitate floruit, in passione aruit, per gloriam Resurrectionis resloruit, sicque re- novata est ut aquilæ juventus Christi. *Tunc comparat* (ut habet *Compendium Theol. verit. 1. 4. c. 23. To. 111. 7. oper. S. Bonaventuræ*) *Leo catulum suum susci- ravit: tunc Phoenix revixit: tunc sicut dicit Miere- mias, signus ex eodem luto fracti vasis fecit vas aliud, sicut placuit in oculis ejus: tunc Jonas de ventre ceti illæsus exiit: tunc vestitum est can- delabrum auro: tunc suscitatum est tabernaculum David quod cecidit: tunc resurrexit sol, qui prius erat in nubilo: tunc vivificatum est granum frumenti, quod cadens in terram mortuum fuerat: tunc cervus resumpsit Cornua: tunc Sampson tulit portas cum postibus: tunc Ioseph eductus de carcere torquetur, & constituitur Dominus Ægypti: tunc confusus saccus circumdatur le- titiâ.*

Viti etiam, an descenderit ad limbum puero- rum.

101. Ad purgatorium veniunt, ut similitèr descendit.

102. Christus præsentia sua animas Patrum la- vificavit & eò beatitudinem essentialem contulit.

103. Mox cum resurrexisset, totum triduo.

104. Et secum ex infernalibus locis eas in resurrectione eduxit.

105. Christi re- surrectio in corpore im- passibili di- versimodè comparat.

106.
Ejus neces-
ſitas &
congruentia
multiplex
oſtenditur.

Reſurrectio porro Chriſti patentior ex Scriptura, quam ut eam probari oporteat, neceſſaria fuit ex ſuppoſitione divinae ordinationis. Congruentias varias allegat D. Thomas q. 53. a. 1. Nam in primis neceſſaria erat reſurrectio Chriſti ad commendationem divinae juſtitiae, cui convenit exaltare & remunerare Jeſum humiliatum & bene meritum. Secundò ad confirmationem fidei noſtrae, quae falſa, adeoque inanis foret, ſi (ut arguit Apoſtolus 1. ad Cor. 15.) Chriſtus non reſurrexit; utpote cujus reſurrectio fuerat ab ipſomet praedicta Matth. 10. & 12. Eandem quoque praefiguraverat Isaac immolatus, & tamen ſervatus; Joſeph anno tertio è carcere liberatus & Aegypto praefectus, Jonas triduo in viſceribus balenae ſervatus. Eam denique praedixerat David Pf. 2. *Ego hodie genui te*; ut explicat ipſe Paulus Act. 13. Item Pf. 15. *Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Quo loco utitur idem Apoſtolus ſupra, & Petrus Act. 2. Similiter eam praedixerat Sophonia c. 3. dicens: *Expecta me dicit Dominus in die reſurrectionis meae in ſuſurrum.* Et Oſeas c. 6. *Viſificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos.* Quod ad proſitum intelligit Auguſtinus, Tertullianus & alii Veteres, conformiter Eccleſiae, quae in die Paraſceves id decantat. Tertio per Reſurrectionem Chriſti capitis noſtri erigitur ſpes omnium noſtrum, qui ſumus membra illius. Quarto per illam informatur vita noſtra juxta Apoſtolum ad Rom. 6. ut ſcilicet peccato mortui deinceps non moriamur ſpiritualiter, ſed in novitate vitae Chriſto ſerviamus. Quintò reſurrexit Chriſtus propter juſtificationem noſtram, ut habet Apoſtolus ad Rom. 4. quia juxta modernam diſpoſitionem, juſtitiam, quam moriendo meruerat, non fuiſſemus aſſecti, neque veniſſet Spiritus ſanctus (cujus adventus ſupponerat glorificationem Jeſu in Reſurrectione & Aſcenſione) neq; Apoſtoli praedicaſſent.

170.
Reſurrectio
fuit ſignum
divinitatis
Chriſti.

Si quaeratur, quo ſenſu Reſurrectio Chriſti ſit ſignum manifeſtum ejus divinitatem? Reſp. tum quatenus ſe ipſum ſuſcitavit, quod eſt ſolius Dei: tum quatenus Reſurrectionem praedixit tamquam ſignum, quod eſſet verus Meſſias, Matth. 12. quodque vera eſſet ſua doctrina: tum quatenus ipſi quoque Apoſtoli in confirmationem verae doctrinae Chriſtianae (cujus caput eſt, quod Chriſtus ſit Deus) Reſurrectionem Chriſti allegarunt. Quod autem Act. 2. dicitur: *Quem Deus ſuſcitavit*, intellige, conjunctus ei in unitate perſonae: quo modo etiam mox ibidem praemittitur: *Quae prodigia fecit Deus per illum.* Nimirum Petrus in Pentecoſte praedicationem Evangelii incipiens prudenter primo de Chriſto velut homine loquitur, quem etiam virum appellat, ut paulatim ad majora ſine Judaeorum offenſione aſcenderet.

Circa diem & horam Reſurrectionis, in primis certum eſt ex praedicatione Chriſti Matth. 12. & 17. Ex verbis Chriſti poſt reſurrectionem Luca 24. & ex Apoſtolo 1. ad Cor. 15. & Symbolo Apoſolorum, Athanaſii & Niceno Chriſtum reſurrexiſſe tertia die adeoque cum conſtet ſatis, eſſe mortuum in Paraſceve ſeu feria ſexta, reſurrexiſſe ipſum die Dominico, ſic dicto, quia Domino eſt ſacer. Etenim ob memoriam, Reſurrectionis Chriſti Domini cepit ab initio Eccleſiae loco Sabbati feſtivus haberi, adeò ut etiam Apoc. 1. fiat mentio diei Dominicae. Quam quoque per unam ſeu primam ſabbati, in qua Chriſtiani conveniebant ad frangendum panem Eucharifticum, expreſſit Lucas act. 20. & in qua ob ſolemniorem conventum fiebant collectae eleemoſynariae 1. ad Cor. 16.

Congruè porro reſurrexit Chriſtus poſt hanc tridui moram, quia fidei ſpeiſque Eccleſiae non conveniebat reſurrectionem diu differri; uti neque congruebat dignitati reſurgentiſ. Mora quoque aequalis, eaque ſufficiens ad probandum quòd verè mortuus fuerit, quae debebat intercedere, jam interceſſerat. Vide D. Bonaventuram d. 2. a. 1. q. 3. in corp.

Qua vero praeciſè hora, non ita conſtat: cum Hieronymus & Nonnulli cenſeant ipſum reſurrexiſſe non diu poſt mediam noctem, v. g. circa horam primam. Communior tamen Patrum & Doctorem opinio eſt, ipſum reſurrexiſſe aurora illuceſcere incipiente. Quod indicatur in Hymno Eccleſiae. *Aurora lucis rurilat. .... cum Rex ille for- tiſſimus mortis conſtractis viribus, &c.* Idem ſignificatur Marci 16. *Surgens mane primae ſabbati*, id eſt, primae die poſt ſabbatum; ſeu potiùs primae die ſeptimanae, quae tranſacto ſabbato ruruſum incipit. Sicut illud Phariſaei Luca 18. *Jejuno bis in ſabbato*, id eſt, in ſeptimana. Unde Dominus noctu natus eſt, & (ut ex Auguſtino tradit Proſper ſent. 203.) vespere mortuus, mane ſurrexit, meridie aſcendit.

Sed implexa ſatis difficultas oritur ex diverſo, & (ut alicui primae fronte apparere poſſet) contrario modo narrandi Evangelistarum. Nam Matthaeus c. 28. ait: *Vespere autem ſabbati, quae luceſcit in prima ſabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre ſepulchrum.* Marcus autem c. 16. ſic: *Et cum tranſiſſet ſabbatum Maria Magdalena, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut venientesurgerent Jeſum. Et valde mane una, id eſt primae die, ſabbatorum, ſeu heſdomadae, veniunt ad monumentum orto jam ſole.* Lucas vero c. 24. *Vna autem ſabbati valde diluculo venerunt ad monumentum.* Ioannes denique c. 20. *Vna autem ſabbati Maria Magdalena venit mane, cum adhuc tenebrae eſſent, ad monumentum.*

Omiſſis autem aliorum dicendi modis, apparet rectè concordia hoc modo. Mulieres tranſacto ſabbato vespere poſt occaſum ſolis

solis emerunt & paraverunt aromata, ut post fridè diluculo venientes ad monumentum ungerent corpus Jesu. Vesperè autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, id est, nocte sequente sabbatum (quæ etsi non pertineret ad sabbatum quatenus festivum, nomen tamen accipit diei solaris præcedentis, cum quo simul constituit diem naturalem) vel conformiter ad lectionem græcam idem est, quod serò sabbati seu post sabbatum dudum transactum, idque appropinquante luce primæ sabbati seu diei Dominicæ, mulieres valde diluculo, cum adhuc tenebræ essent, non densæ, sed quales esse solent cælo albescere incipiente venerunt ad monumentum, orto jam sole, non quidem sic, ut elevatus supra horizontem conspiceretur, sed ut inciperet illuminare terram; cum ipse Marcus dicat venisse illas *valde mane*. Nisi quis malit, cœpisse quidem illas tunc iter aggredi seu venire, sed pervenisse demum ad monumentum post solis ortum. Exprimat autem Joannes Magdalenam, Matthæus adhuc alteram, Marcus tres, Lucas adhuc plures; sed sine contrarietate. Nam expressio unius non est negatio plurium.

III. Concilian- tur ea, quæ diversimodè narrat Evangelista de visione Angelorum, apparitione Christi &c.

Difficultas secundo est circa ea, quæ de visione Angelorum, nuntiatione factâ Discipulis, apparitioneque ipsius Christi mulieribus factâ diversimodè à singulis Evangelistis referri videntur. Quæ rectè dissolvitur hoc serè modo. Mulieres, scilicet Magdalenæ, Mariæ Jacobi, & Salômæ cum ceteris quæ venerant de Galilæa ante mortem Christi, valde diluculo pergentes ad monumentum; cum in itinere quærerent, *Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti*, Marci 16. appropinquantes monumento viderunt revolutum lapidem per Angelum, qui suâ visione & terræ motu sic exterruit milites custodes sepulchri, ut facti sint velut mortui. Idem autem videtur à mulieribus sedere super lapidem revolutum ad latus dextrum ostii extrâ sepulchrum, intrâ tamen cryptam exteriorem: quæ ab eodem instruantur de vita seu Resurrectione Christi, atque invitantur, ut ingressæ videant locum vacuum corpore, discipulisque visa & audita nuntient. Consternata autem exeunt è monumento, & mox ecce nova visio duorum Angelorum eis monstratur: nam duo viri steterunt juxta illas in veste fulgida, qui eis dixerunt consimilia dictis per primum Angelum. Nuntiant proinde Apostolis corpus esse sublatum, & visionem Angelorum, qui dicunt eum vivere. Quare Petrus & Joannes currunt simul ut veritatem explorent, & non invento corpore sublatum esse putarunt. Apostolos autem hos rursus subsecuta est Magdalenæ & ceteræ mulieres; cumque Apostoli, non invento corpore domum redeunt, abirent ad semetipsos, id est ad locum ubi antea fuerant cum aliis congregati, Magdalenæ stabat ad monumen-

tum foris (fortè in vestibulo seu primâ cryptâ, ut vult *Quaresmius* To. 2. *Elucidat. Terræ sanctæ* l. 5. *peregrinat.* 2. c. 10) plorans, sive quòd ceteræ necdum advenissent, sive quòd jam rursus recessissent. Dum ergo fleret, prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu; quibus causam fletus sciscitantibus respondit: *venerunt Dominum meum*. Interim audiens aliquid post tergum, conversa vidit Jesum in specie hortulani; quo agnito, & accepto mandato nuntiandi discipulis, revertitur. Interim occurrit rursus Dominus in itinere mulieribus (quas præeuntes apparenter Magdalenæ rursus fuerat affecuta) dicens, *Avete*. Nuntiantibus autem mulieribus, se vidisse Dominum, discipuli non crediderunt. Proinde ipsâ die rursus apparet duobus discipulis euntibus in Emmaus; qui sub vesperam reversi ad ceteros congregatos nuntiarunt, quòd factum fuerat, discipulis ceteris in confirmationem addentibus, quòd surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni Petro. Tandem duranti- bus istis sermonibus, cum serò esset eadem die illa una seu prima sabbatorum, & fores essent clausæ, venit ipse Jesus & stetit in medio, & dixit: *Pax vobis*. Tunc tamen per occasionem aberat Thomas; sed hic adfuit alteri apparitioni factæ post octo dies, seu Dominicâ in albis. Hoc modo videntur verosimiliùs contexti ea, quæ habet Evangelica Historia: quàmvis differenter valde se habeant Interpretes & Scholastici.

Præterea aliæ narrantur apparitiones in Evangelio. Nonnullæ etiam referuntur i. ad Cor. 15. quòd scilicet apparuerit Jacobo, item aliàs quingentis fratribus simul: præter quas adhuc sunt variæ non scriptæ. Nam (ut patet *act. 1.*) Christus satis familiariter, etiam convalescendo, etsi per intervalla, cum Discipulis versatus, eis præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, ad stabiliendam veritatem resurrectionis, per dies quadraginta apprensus eis, & loquens de regno Dei. sive instruens eos de rebus ad Ecclesiam spectantibus, ac instituens etiam quædam sacramenta necdum instituta, aut adhuc ex parte complenda. Non est etiam dubium, quin interdum, & quidem familiarius, pro opportunitate apparuerit & adfuerit per id tempus dilectissimæ suæ Matri, ut suadet affectus pietatis filialis, & charitas ac dignitas materna. Immo ob id censent *D. Bonaventura, Rupertus* & plerique Recentiores, Christum post resurrectionem primo omnium apparuisse B. Virgini. Quòd autem Marci 16. dicitur: *Surgens mane primâ sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenæ*; intellige inter Discipulos Domini, & apparitione ad veritatem resurrectionis persuadendam ordinatâ. Non desunt tamen, qui probabile censent Christum prius appa-

112. Plures aliæ apparitiones contigerunt, partim expresse in scripturis, partim non.

Tempore isto interdum & quidem familiarius apparuit Christus Matri:

Immo huic omnium primò.

apparuiſſe peccatrici, de qua ſeptem deœmonia (à quibus verofimillimè fuerat corporaliter poſſeſſa) eiecerat, quàm Matri, in fide reſurrectionis minimè vacillanti. Pro quo fuſe diſputat *Syſtois*. q. 55. a. 1. Tempore verò horum quadraginta dierum, quo Chriſtus interdum à conuerſatione ſuorum mortalium aberat, credendum eſt ad fuiſſe Patribus è limbo liberatis & jam beatitudine donatis. Quos reſuper, etſi viatoribus inviſibiles, credibile eſt jugiter in comitiva Chriſti toto iſto tempore ad fuiſſe.

113. Circa reſurrectionem denique Chriſti movetur quæſtio, an Chriſtus omnium primus reſurrexerit ad vitam immortalem. Ratio dubitandi ſumitur ex eo, quòd *Matth.* 27. referantur in morte Chriſti monumenta aperta eſſe & multa corpora Sanctorum qui dormierant ſurrexiſſe. Reſp. nihilominus Aff. Nam *1. ad Cor.* 15. dicitur: *Chriſtus reſurrexit primitiæ dormientium.* Ipſe quoque *Aët.* 26. dicitur *primus ex reſurrectione mortuorum.* *Ad Coloff.* 1. *primogenitus ex mortuis.* *Apoc.* 1. *primogenitus mortuorum.* Decebat etiam, ut ſtola gloriæ corporalis nulli ante Chriſtum daretur.

Chriſtus omnium primus reſurrexit ad vitam immortalem,

114.

Ad rationem dubitandi poſt *Auguſtinum* reſpondet *D. Thomas* q. 53. a. 3. cum quibuſdam aliis, illos, de quibus *Matth.* 27. ſurrexiſſe ad vitam mortalem. Sed rectius reſpondetur cum *Hilario*, *Ambroſio*, *Epiphanio*, & (quod amplius eſt) *Sophronio* in *Epiftola Synodali*, quam probavit *VI. Synodus aët.* 11. ac Recentioribus communiter, illos ſurrexiſſe ad vitam immortalem: tum quia animæ iſtorum jam erant donatæ beatitudine eſſentiali, quibus proinde congruebat corpus immortale, aut aliàs non fuiſſet collatum beneficium, ſed potiùs pœna: tum quia ſurrexerunt in teſtimonium reſurrectionis Chriſti, quæ fuit ad vitam immortalem: tum denique quia non referuntur rediſſe ad conſuetum conſuetum mortalium, ſed (quod corporum glorioſorum eſt indicium) apparuiſſe multis.

Corpora multa Sanctorum ſub id tempus ſurrexiſſe ad vitam immortalem, probatur.

Nota tamen ante Chriſtum ſurrexiſſe indicat *Matthæus*, ut pote locus per antici-
pattonem,

Verò ipſo-
met colligitur.

Matthæus itaque loquitur per proleptin ſeu anticipationem, quia licet dicatur in tractatu de paſſione, non tunc ſurrexerunt, ſed poſt Chriſtum vel cum Chriſto, ſic ut iſi ſit primogenitus ex mortuis, tum ordine dignitatis & naturæ, tum etiam ordine temporis, ſi non poſitivè, certè negativè, quatenus nullus ante ipſum reſurrexit; immo etiam poſitivè, quatenus demum poſt reſurrectionem Chriſti exierunt de monumentis, ut ſignificatur *Matth.* 27. Quare per hoc *Matthæus* ſe ipſum ſatis explicat, dicens: *Et exientes de monumentis poſt reſurrectionem eius.* Neque enim toto illo triduo in monumentis apertis manſiſſe corpora iſta viventia eſt verofimile. Ut proinde *ly. poſt reſurrectionem eius*, etiam referatur ad id quod præceſſerat: *quæ dormierant, ſurrexerunt.* Etſi fortè cum terræ motu petreæ ſcinderentur

in morte Chriſti, pariter ex tunc fuerint monumenta referata (quod Nonnulli cenſent; ſed alii incertum putant) & hæc occasione *Matthæus* ſimul narret reſurrectionem iſtorum corporum.

Dices *Aët.* 2. *Petrus* ſupponere videtur corruptionem corporis *David*, inde probans non de ſeipſo, ſed de Chriſto *Davidem* ceciniſſe *Pſ.* 15. *Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*; igitur *David* (qui aliàs fuiſſet ſupra ceteris aut p̄ ceteris donatus iſto privilegio) non ſurrexerat tunc ad vitam immortalem. Reſp. gratis conſeſſo, quòd corpus *David* fuerit inter iſta corpora Sanctorum, quæ ſurrexerunt cum Chriſto, adhuc monumentum, quòd corpus *Davidis* tam diu continuerat (etſi fortè tunc amplius non contineret, cum *Petrus* iſta diceret) erat ſufficiens argumentum corruptionis ipſius.

Dices II. *Ad Hebr.* 11. de Sanctis veteris Teſtamenti dicitur: *ut non ſine nobis conſumarentur*; intellige etiam quoad gloriam corporis. Reſp. *Scripturam* iſtam pati varias expoſitiones. Gratis autem admiſſo intellectu illius, qui in obſeſtione obtenditur, dico intelligi de lege ordinaria & communi, ſecluſo quorundam privilegio. Communis enim conſummatio gloriæ quoad ſtolam duplicem, etiam corporis, fiet in communi reſurrectione.

QUÆSTIO VI.

De Aſcenſione Chriſti, & Seſſione ad dexteram Patris.

Hæc eſt felix clauſula totius itinerarii *Fili Dei*, ut ait *Bernardus* *Serm.* 2. de *Aſcenſi. Domini*. Circa quam id certum eſt ex *Scriptura*, contigiſſe illam die quadageſimo à die Reſurrectionis, hæc ſimul computatà. Quæ præciſe horâ contigerit non ita expreſſum eſt in *Scriptura*. Niſi quod ex modo referendi ſatis colligatur, illam contigiſſe poſt vel circa meridiem. Dicitur enim *Aët.* 1. *Et conveſcens præcepit eis & c.* *Et cum hæc dixiſſet, videntibus illis elevatus eſt.* Ubi ſignificatur contigiſſe Aſcenſionem poſt comeſtioneſ cum *Discipulis*. Quare in meridie Chriſtum aſcendiſſe, docet *Auguſtinus*, *Proſper* & reliqui, videturque conſonum ſenſui *Fidelium*. Immo videtur Aſcenſio contigiſſe aliquantò poſt meridiem præciſe ſumptam; cùm inter comeſtioneſ & Aſcenſionem interceſſerit iter verſus *Bethaniam*, locum ſcilicet *Magdalenæ* & *Marthæ* (fortè cauſâ valedictionis) quæ diſtat à *Jeruſolyma* 15. ſtadiis, id eſt, duobus milliaribus *Italicis*, uno ſtadio minus; ſitaque eſt ultra montem *Olivetum* in plaga illius Orientali, vergendo tamen parum ad *Auſtrum*; ut habet noſter

Frail-

Quaest. VI. De Ascensu Christi, & Sessione ad dexteram Patris. 93

Franciscus Quaresmius To. 2. Elucidat. Terrae sanctae l. 4. peregrinat. 10. c. 5. qui loca sancta incoluit, & diligentissime perscrutatus fuit.

117. Quod attinet ad locum unde Christus ascendit, is est mons Oliveti, ut satis patet ex Act. 1. Idemque habet traditio Fidei & Martyrologii Romanum. In quo etiam monte per plura saecula apparuerunt vestigia Christi relicta in terra seu rupe, quae deleri non poterat, ut neque Ecclesia seu oratorium in loco constructum desuper operiri. Sed hodie Ecclesia concamerata est, & vestigium pedis dextri cum petra ablatum, quod Mahumetani dicuntur sollicitè custodire. Alterum adhuc ex parte cernitur, exhibens articulos seu digitos pedis versus Aquilonem, aliquantulum versus occidentem; ut testatur Quaresmius sup. peregrinat. 9. c. 8. censens consequenter Salvatorem ascendisse facie versâ ad Aquilonem, non (quod tamen plures volunt) ad Occidentem.

Ascendit autem Christus propria virtute. Dicitur verò elevatus & assumptus in caelum, scilicet à divinitate sibi non extraneâ; vel à Patre, cui attribuuntur opera omnipotentiae. Quamvis alioquin virtute propria ferebatur in caelum, ut Lucas c. 24. virtute, inquam, propria divinitatis tamquam causae magis principalis, virtute verò humanitatis jam praeditae supernaturali dote agilitatis ac subtilitatis tamquam causae minus principalis.

118. Ascendit praeerea paulatim sese attollendo secundum totum corpus simul, videntibus Apostolis; donec tandem (ut dicitur Act. 1.) nubes suscepit seu subduxit eum ab oculis eorum; adeoque non ut ipsa Christo ascendenti vehiculum praebere, sed ut eum ab oculis intuentium subduceret, simul ad testandam ascendentis majestatem, cui nubes accurrens in formam throni se ei circumvolvitur (prout etiam ad iudicium venit in nube instar throni apparente) paulatim cum ipso mota sursum, ut credibile est. Ap. autem Christus deinceps successivè motus fuerit per omnes caelos intermedios usque ad intimam Empyreï, dubitari possit. Ob nimiam enim distantiam, adeoque necessariam successionem satis diurnam, videri posset in instanti deinceps fuisse in caelo Empyreo, transcundo in extremum sine transitu per medium. Nihilominus id non admittit D. Thomas q. 57. a. 3. ad 3. & alii communiter: quò quod per Dei omnipotentiam facile potuerit immensum istud spatium brevi tempore pertransiri.

Circa comitatum Christi ascendentis observandum, ipsum ascendisse stipatum ceterâ Sanctorum quos è limbo liberaverat, juxta illud Ps. 67. Ascendisti in altum, cepisti captivitatem. Quod resumit Apostolus ad Ephes. 4. Non defuit quoque innumerabilis caelestium spirituum copia; qui honoris ergo Christum ascendentem partim comitati

sunt, partim obviam processerunt. Illi porro, quos cum Christo ad vitam immortalem surrexisse diximus; consequenter cum corpore & animâ in caelum cum eo regnaturi ascenderunt.

Quia vero in Scriptura frequenter, atque etiam in Symbolo Apostolorum, Athanasii & Niceno, dicitur Christus post ascensionem sedere ad dexteram Dei Patris; ad quod illum Pater invitat Ps. 99. dicens, Sede à dextris meis, operæ pretium est indagare quid per hoc denotetur. Ubi sciendum in primis locutionem istam esse metaphoricam: Deus Pater enim non habet corporalem dexteram, ad quam Christus corporaliter sedeat in caelo. Itaque dextera honoris & felicitatis statum significat, adeoque dextera Patris significat æquale consortium gloriae & regni super omnes creaturas cum Deo Patre. Similiter sessio partim quietem, partim etiam auctoritatem, praecipue regiam & judicariam significat: regis enim & iudicis est sedere in throno. Quare sessio Christi ad dexteram Patris est quieti possessio æqualis consortii in divinitate, gloriae & beatitudine, nec non regiam ac judicariam super omnes potestatem.

120. Neque ob hoc concipiendus est Pater in sinistra Filii: nam illa ipsa dextera pariter & indivulsè competit Patri. Ibi (inquit Aug. lib. 1. de Symbolo c. 4. loquens de beatitudine) omnis dextera est, quia nulla est ibi sinistra.

Non rectè tamen Pater similiter dicitur sedere ad dexteram Filii; quia iste modus loquendi denotat participationem gloriae & regni provenientem ab eo, ad cuius dexteram sedere dicitur; sic autem Filius à Patre, non contrâ, participat gloriam & divinitatem, scilicet per originem seu generationem æternam. Rectè autem Spiritus sanctus diceretur sedere ad dexteram Patris & Filii; ut ex dictis satis colligitur. Quamvis iste modus loquendi approprietur Filio, cui appropriatur æqualitas. Sunt tamen, qui illud Ps. 109. Dominus à dextris tuis, intelligunt de Patre, qui etiam sit à dextris Filii. Sed rectius cum Augustino per Dominum ibi intelligitur ipse Filius: ut proinde sermonem ibi Propheta convertit ad Patrem, cuius antea sermonem ad Filium pramiserat. Vide Bellarminum in Psal. cit.

121. Juxta praemissam explicationem sedere ad dexteram Patris, quod ad rem attinet, convenit Christo ab instanti conceptionis, quo fuit æqualis gloriae & potestatis cum Patre. Dicitur tamen post mortem exaltatus ad dexteram Patris, quantum ad notitiam publicam; sicut Apoc. 5. dicitur: Dig-nus est agnus, qui occisus est, accipere, in notitia scilicet Ecclesiae, gloriam & divinitatem. Et hanc exaltationem meruit Christus homo per humilitatem crucis ad Philipp. 2. Con-venitque hæc sessio ad Patris dexteram

119. Christus sedere ad dexteram Patris dicitur locutione metaphoricâ.

Qua explicatur.

120. Pater non est in sinistra Filii, sed in eadem dextera.

Nec tamen sedet ad dexteram Filii.

Sedet ad dexteram utriusque Spiritus sanctus; sed locutio est insueta.

121. Juxta explicationem datam an sessio ista dicitur comitari post mortem.

117. Ex monte Oliveti.

Facio ad Aquilonem orientem.

Ascendit autem Christus propria virtute.

118. Attollendo totum corpus.

Qualiter in nube?

Ascendit autem Christus propria virtute.

En fuerit successivè motus per omnes caelos intermedios.

Quo stipatus comitatus ascenderit.

Christo quidem Deo homini, sed secundum divinam naturam, adeoque humanitatem concretim expressam per communicationem idiomatum. Neque alio sensu fragilitatis nostrae substantia est collocata in gloriae paternae dexteram hoc modo acceptam.

122.
Alius sensus, quo festo ad dexteram convenit Christo quam homini, declaratur.

Alio tamen sensu potest convenire Christo, etiam secundum humanam naturam, sedere ad dexteram Patris; quatenus id significat assumptionem ad bona potiora Patris, excellentiorem scilicet super omnes creaturas beatitudinem ac gloriam, nec non regiam ac iudicariam potestatem sub Patre, cui scilicet sit praeter omnibus proximus. Quo modo rex in medio super excelso throno collocatus ascisceret sibi assidentem ad dexteram; velut primo & honoratissimo post regem loco. Et satis consonat contextus Symboli, ubi in antecedentibus & sequentibus est sermo de Christo qua homine. Sic etiam apte intelligitur, quod sub canone Missae in festo Ascensionis legitur: *Vitam sibi fragilitatis nostrae substantiam in gloriae suae dexteram collocavit.* Quod secundum rem contigit in die Ascensionis, quo Christus homo secundum animam

beatus etiam in via, at secundum corpus a die Resurrectionis beatus, cepit corporalem & quietam etiam loci possessionem cum augmento gloriae accidentalis.

Utrovis autem modo explicetur, est Christo proprium cum exclusione creaturarum. *Ad quem enim Angelorum dixit aliquando: Sede a dexteris meis?* inquit Apostolus ad Heb. 1. Nulla namque etiam angelica creatura est in aequalitate, aut tam excellenti super omnes creaturas possessione gloriae paternae, potestatisque regiae ac iudicariae. Quamvis omnes sancti poterint quietam possessionem aeternae felicitatis, & cum Christo eidem subjecti suo modo regnabunt, nec non perfectiores praesertim participabunt iudicariam aliquam potestatem, sed longe infra Christum. Quod verò *Matth. 20.* Filii Zebedaei seu mater eorum nomine postularint sessionem ad dexteram & ad sinistram Christi; & Christus responderit illam dandam iis, quibus haec dignitas a Patre parata foret; nil obstat: cum ibi sit sermo de primo & secundo dignitatis post Christum loco in gloria, non autem de sessione ad dexteram Patris.

DISPUTATIO QUINTA.

De Adventu Christi ad Iudicium.

QUIA in Symbolo Fidei post Ascensionem Christi in caelum subditur articulus de Adventu Christi ad Iudicium, idemque complet ultimam aeternam actionem Christi seu actionem eius circa homines in hoc mundo, neque operae pretium apparet de Iudicio, praesertim universali, postmodum instituire peculiarem Tractatum, convenienter hic de eo, idemque antecedentibus & consequentibus tractabitur.

QUESTIO I.

An sit duplex Iudicium, particulare & universale?

I.
Datur Iudicium particulare singulorum.

Dico I. Datur Iudicium particulare, quo singulorum animae post egressum a corporibus iudicantur, sententiamque aeternitatis accipiunt. Est indubitatum apud omnes Theologos, immo videtur de fide, ut notat Suarez d. 52. sect. 2. Et patet ex eo, quod fides (ut alibi dictum est) tradat animas defunctorum purgatione non indigentes mox frui caelestis gloriae, animas autem impiorum mox descendere in infernum ad penas, animas denique iustorum purgandas interim detineri poenis purgatorii, etiam (ut indubitata itidem habet doctrina) de aeterna gloria securissimas. Quae omnia aper-

te supponunt sententiam Iudicis retributoriam praemii vel condemnatoriam ad poenam. Confirmatur ex *Eccli. 11.* *Facile est coram Deo, in die obitus retribui, et unicuique secundum vias suas..... In fine hominis denudatio operum illius;* quia videlicet Deus ista conscientiae tunc manifestabit, & cognita causa, laetaque sententia retributionem praemii vel supplicii faciet. Huc etiam juxta Quosdam facit illud Apostoli ad *Heb. 9.* *Statutum est hominibus semel mori; post hoc autem iudicium.* Quod tamen Plures intelligunt de Iudicio universali. Consonant quoque Patres, Augustinus, Gregorius & alii; & plurimae historiae probatae.

Dico II. Exercetur iudicium particulare statim in primo instanti, quo verum est dicere de quolibet; Jam non est. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia non est cur ulterius differatur; & aliunde Fides docet animas mox a morte affici gloria aut poena. Ante mortem autem homo adhuc est in via, seu statu merendi & demerendi.

Nec obstant quaedam visiones seu historiae, quarum nonnullae indicant quosdam accipere sententiam damnatoriam, dum adhuc vivunt. Nonnullae e contra quosdam accipere illam dudum post, ut historia famosa Doctoris Parisiensis (quam refert Antoninus & alii) e cuius corpore in secre-